

**Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство
„Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив**

**Факултет „Музикална педагогика“
Катедра „Класическо и поп и джаз изпълнителско изкуство“**

АВТОРЕФЕРАТ

за придобиване на образователна и научна степен

„Доктор“

на тема:

**„ИСТОРИЧЕСКИ АСПЕКТИ В РАЗВИТИЕТО НА
КИТАЙСКОТО ЦИГУЛКОВО ИЗКУСТВО В ПЕРИОДА
1919-2008 г.“**

Професионално направление: 8. 3. Музикално и танцово изкуство

Докторска програма: „Музикознание и музикално изкуство“

Ихан Гао

Научен ръководител: проф. д-р Стела Митева-Динкова

Пловдив, 2024 год.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита на заседание на Катедра „Класическо и поп и джаз изпълнителско изкуство“ към факултет „Музикална педагогика“ в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, гр. Пловдив, състояло се на 13.02.2024 г.

Дисертационният труд съдържа общо 172 страници, които включват увод, четири глави, заключение, приноси, библиография, списък с научни публикации, приложение.

Публичната защита ще се проведе на .....2024 г. от ..... часа в зала .....на АМТИИ „Асен Диамандиев“ на открито заседание на научно жури в състав:

Проф. д-р Петя Бъговска-Гъльбова

Проф. д. изк. Стефан Хърков

Проф. д-р Иван Димитров

Проф. д-р Людмил Петков

Проф. д-р Веселин Койчев

Съдържание

Увод	1
Преглед на научната литература.....	3
Актуалност и значимост на изследването	4
Обект, обхват, предмет и задачи на изследването	5
Методи на научното изследване	6
Хипотеза на изследването.....	7
Съдържание на изследването	7
Първа глава.....	9
Исторически предпоставки за навлизане на западните културни традиции в Китай преди 1919 г.	9
1.1 Поява на цигулката в императорския двор.....	9
1.2 Първа опиумна война, поява и установяване на мисионерските училища.....	9
1.2.1 Исторически контекст.....	9
1.2.2 Ролята на християнството и мисионерите за разпространение на западната музикална култура	10
1.2.3 Създаване на първите камерни оркестри и ансамбли от струнни лъкови инструменти.....	10
1.3 Първият симфоничен оркестър в Китай - Симфоничен оркестър на блискоизточните железници.....	11
1.4 Сътрудничеството между Япония и Китай - пряк път за полагане основите на обучението по цигулка	12
1.4.1 Пионерите на музикалното образование в Китай	12
1.4.2 Приносът на японските цигулковы педагози	13
1.4.3 Училищните песни като средство за усвояване и разпространение на западната култура	14
1.5 Съвършеното сливане на китайска и западна музика в творбата на Фриц Крайслер - „Китайски тамбурин”(Tambourin chinois)	15
1.5.1 История на създаване на творбата	16

1.5.2	Интерпретационни особености на китайската традиционна музика в пиесата за цигулка „Китайски тамбурин”	16
1.5.3	Представяне на пиесата „Китайски тамбурин” от Фриц Крайслер в Китай.....	17
1.6	Движението за нова култура – път към демократичното мислене и съвременната култура в Китай.....	17
1.7	Първо произведение за соло цигулка - „Трудното пътуване” от Ли Сигуанг	18
1.8	Обобщение	19
Втора глава.....		19
Развитие на китайското цигулково изкуство в периода 1919-1949 г..		19
2.1	Обща характеристика на периода	19
2.2	Сяо Юмей - основател на китайското музикално образование.	20
2.2.1	Личността и творческия път на Сяо Юмей (1884-1940)....	20
2.2.2	Първото оркестрово произведение от китайски композитор - „Траурен марш” от Сяо Юмей.....	21
2.3	Основни институции за висше музикално образование в Китай. Установяване на професионалното обучение по цигулка	22
2.3.1	Музикална консерватория към Пекиния университет ...	22
2.3.2	Ролята на руските емигранти за развитие на музикалното образование в Харбин.	22
2.3.3	Шанхайската национална музикална консерватория	25
2.4	Представителни учебници по цигулка в периода 1919-1949г..	26
2.4.1	Първото учебно пособие по цигулка, написано от китаец – „Учебник по цигулка” на Сяо Юмей	26
2.4.2	Други важни методически цигулковы пособия	26
2.5	Значими педагози по цигулка.....	27
2.5.1	Делото на Ма Сицонг.....	27
2.5.2	Жизнен и творчески път на Тан Шуджен	27
2.5.3	Пионерската лютиерска дейност на Тан Шуджен	28
2.6	Представителни произведения за цигулка.....	28

2.6.1 Китайската народна музика в творбите на Ма Сицонг.....	28
2.7 Обобщение	29
Трета глава	30
Развитие на китайското цигулково изкуство в контекста на две епохи	30
3.1 Исторически контекст:.....	30
3.1.1 Преди Културната революция (1949-1966 г.).....	30
3.1.2 След Културната революция (1966-1979 г.)	31
3.2 Представителни висши училища за обучение по цигулка в Китай между 1949 и 1979 г.....	31
3.2.1 Централна музикална консерватория.....	32
3.2.2 Шанхайската музикална консерватория	34
3.3 Представителни учители и методическа литература за цигулка в периода 1949-1979 г.	35
3.3.1 Приносът към обучението по цигулка на Тан Шуджен.....	35
3.3.2 Жизнен и творчески път на Чен Юсин.....	36
3.3.3 Методическите насоки на Чен Юсин	36
3.3.4 „Гами и технически упражнения за цигулка” от Чен Юсин	36
3.4 Представителни китайски произведения за цигулка от периода 1949-1979 г.	37
3.4.1 Концерт за цигулка „Легенда за влюбените пеперуди” от Хе Джанхао и Чен Ганг.....	37
3.5 Обобщение	39
Четвърта глава.....	40
Период на прогрес за китайското цигулково изкуство между 1978-2008 г.	40
4.1 Културно-исторически предпоставки.....	40
4.2 Професионалното обучение по цигулка.....	40
4.2.1 Образователни реформи в Централната музикална консерватория	40

4.2.2 Организация на обучението по цигулка в Шанхайската музикалната консерватория.....	41
4.3 Представителни преподаватели по цигулка	41
4.3.1 Методът за обучение по цигулка на Лин Яодзи	41
4.3.2 Дженг Шишенг и неговите педагогически заслуги	42
4.4 Учебна литература за обучение по цигулка.....	42
4.4.1. Биографична справка за Джанг Шисян	42
4.4.2 Поредицата „Учебници за обучение по цигулка” от Джанг Шисян	43
4.5 Възходът на лютиерството или делото на Джънг Цюан.....	44
4.6 Китайски цигулари със световна известност	45
4.6.1 Ху Кун	45
4.6.2 Лу Сицинг	46
4.5.3 Нинг Фенг	46
4.7 Обобщение	47
Заклучение.....	48
Приноси	55
Библиография.....	56

Увод

Историята и развитието на китайското цигулково изкуство играят уникална и важна роля в широкия контекст на китайската музикална култура. Изследванията в тази област са от голямо значение за задълбоченото разбиране на плурализма в китайската музика, взаимния обмен между китайската и западните музикални култури и еволюцията на музикалното образование в цялост. Оформянето на китайското цигулково изкуство е дълъг процес със своеобразна траектория, който отвежда към съвременето, в което китайската култура има своето престижно място на международната сцена. Въпреки, че традиционната китайска музика се основава главно на древната инструментална музика, танца и оперния театър, цигулката, като западен инструмент, също е намерила своето място в китайското музикално поле.

В древната китайска музика преобладават комбинираните форми на опера, танц и музикални инструменти, а цигулката като струнен лъков инструмент не присъства в тях през този период. Тя прави своя дебют в Китай по време на династията Цин (XVII в.), когато е донесена в императорския двор, като подарък от португалски мисионер. През 1840 г. Китай губи Първата опиумна война с Великобритания, променя предишната си политика на затвореност и отваря врати към света. Този исторически аспект не е без значение, защото голям брой чуждестранни граждани идват да живеят и да правят бизнес в страната, носейки със себе си напредналата наука, култура и форми на западното изкуство. Църковните училища, се превръщат в просветителски огнища, в които европейските мисионери са основен фактор и разпространители на цигулковото изкуство. В началото на XX в. Зенг Жимин, Цао Руцин (получили своето образование в Япония) обединяват усилия с японския цигулков педагог Кенсуми Дайрай и под формата на училищни

курсове поставят началото на обучението по цигулка в Шанхай и Хъбей.

През 1919 г., след избухването на „Патриотичното движение от 4 май“, съзнанието на китайския народ е значително освободено и започва активно да приема утвърдените западни форми на наука, култура и изкуство. На този етап Сяо Юмей, като един от първите музиканти, образовани в Европа (Германия) създава най-ранните институции за висше музикално образование в Китай - Музикалната консерватория към Пекиния университет (1922 г.) и Шанхайската национална музикална консерватория (1927 г.). И двете училища предлагат обучение по цигулка, но поради своето географско местоположение Шанхайската национална музикална консерватория, наема чуждестранни преподаватели с опит от Европа, които успешно систематизират процеса на обучение по цигулка.

След 1949 г. със създаването на нов Китай и установяването на прогресивна политическа линия, която активно подкрепя развитието на културата, китайското музикално изкуство навлиза в етап на бързо развитие. В периода 1949-1966 г., чрез привличане на експерти от Съветския съюз и източноевропейските страни (сред които България) се формира академичното образование, което се характеризира с въвеждане на по-високи стандарти и определена административна организация (департаменти, катедри, експертни групи и др.). С помощта на Министерство на образованието са създадени два образователни центъра в южната и северната част на страната - Централната музикална консерватория в Пекин и Музикалната консерватория в Шанхай. Постепенно се оформя първото поколение китайски педагози, които определят методиката на преподаване, формират научен подход, коментиран в публикувани статии, обучават голям брой отлични китайски цигулари, усъвършенстват учебните материали, създават първите крупни музикални творби, които убедително показват възможностите на

сливането и взаимопроникването на традиционна западна и източна (например, Концерт за цигулка и оркестър „Легенда за влюбените пеперуди“ от Хе Джанхао и Чен Ганг).

Въпреки, че Културната революция (1966-1976 г.) е период на застой за културното развитие в Китай, през който образователните дейности са спрени, постиженията от 1949-1966 г., осигуряват богати ресурси за нейния бърз възход след 1978 г. Намерило своя облик, установило правилната насока, изградило стабилни основи китайското цигулковото изкуство се разпространява в глобален мащаб, излизайки извън границите на страната. От 1978 до 2008 г. китайските цигулари печелят международен престиж, като солисти и оркестранти. Това е доказателство, че процеса на развитие е доведен до успешен край.

Преглед на научната литература

Наличните научни източници са доста ограничени и не предоставят цялостна представа за процесите, които оказват влияние върху развитието на китайското цигулково изкуство. Те могат да се класифицират в няколко категории, както следва: 1. Исторически статии и публикации - Джин Бай „Мисионерски биографии. Императорите Кангси и Цянлон от династията Цин и католическите мисионери“ превод: Фън Зуомин, Тайван, (1966 г.); Архив на Централната музикална консерватория, № 1960-71-0010; Йонглан Чен „Възпитаници на Централната музикална консерватория“ (Издателство на Централната музикална консерватория, Пекин, 1990 г.) и др. 2. Изследване на китайската образователна система – МингДжоу и Джънгхонг Лу „Преглед на развитието на цигулковото образование в Нов Китай – дисциплината цигулка в Централната музикална консерватория“ статия в списание на Шандонгската академия на изкуствата, Цзинан (05.2017 г.); отделни статии в списание „Ежедневни публикации“ на Пекинския университет (брой 1135, 12.1922 г.) и др. 3. За взаимодействието между западната

цигулкова традиция и китайската музикална култура – Хонгю Гонг „Християнските мисионери и началото на музикалното образование в Китай” в списание „Музикални изследвания” (Пекин, 1.2007 г.); Циан Жуанг „История на музикалния обмен между Китай и Япония” (Пекин, 1999 г.); Фън Джао „Помощта на съветските музикални специалисти за китайското музикално образование” в списание „Народна музика” (Пекин, 10.1959 г.) и др. 4. Изпълнителска и композиторска практика – Пухуай Яо „Стилистични характеристики на музикалната композиция „Песни за тъга по дома” в списание „Музикална композиция” (Пекин, 2014 г.); ДжиХун „От „Момче цигулар в плат” до „Паганини на Изтока” – Нинг Фенг, златен медалист от 15-ия международен конкурс „Н. Паганини” в списание „Народна музика” (Пекин, 03. 2008 г.) и др. Този общ преглед на наличната литература показва, че съществуват предимно научни статии или обобщени архивни документи, които съдържат ценна информация. Те следва да се проучат, систематизират и обобщят, за да оформят обща картина на случващото се с инструментът цигулка от неговата поява в Китай до установяването му като част от местната музикалната култура.

Актуалност и значимост на изследването

Чрез задълбочено изучаване историята на китайското цигулково изкуство можем да добием представа за еволюцията на китайската музика през различните исторически периоди. Въвеждането и постепенното установяване на западен инструмент в китайското музикално изкуство бележи откритост и стремеж към социализиране. Този стремеж рефлектира върху интеграцията на чуждестранното на социално, културно и икономическо равнище. Постепенното проникване на инструмента цигулка в Китай може да ни разкрие възприемчивото отношение на китайското общество към външните култури и да определи начина на мислене и водещите тенденции. Изучаването на историческите аспекти, които определят развоя на

китайското цигулково изкуство през периодите ни помага да разберем по-добре синтеза и обмена между Китай и постиженията на западния свят. Как цигулката - чуждестранен инструмент с прекрасни звукови възможности и дългогодишна история, намира отзвук сред китайското общество, интегрира се в образователната система и диалогира с традиционните китайски инструменти – всички тези въпроси вълнуват автора и провокират изборът на темата на настоящия дисертационен труд.

Обект, обхват, предмет и задачи на изследването

Обект на настоящото изследване е цигулковото изкуство с неговите разнообразни проявления в Китай. Историческата периодизация, която определя времевия обхват от 1919 до 2008 г. е рамкирана от годината на избухване на „Патриотичното движение от 4 май” и от годината на кончината на най-значителния педагог по цигулка Лин Яодзи, която бележи края на златния период на възходящо развитие на цигулково изкуство. Установяването на историческите аспекти през тази историческа рамка формират предмета, от който произлизат поставените задачи:

1. Проучване и обобщаване на връзките между политически събития и социокултурна среда, които оформят основните исторически периоди;

2. Изясняване изграждането на системата за висше образование в Китай чрез проследяване на основните училища, статутът и тяхната роля в развитието на цигулковото изкуство чрез съответните методически концепции, учебни планове и програми, кредитна система;

3. Извеждане имената на китайски и чуждестранни представителни музиканти и цигулкови педагози през всеки период и описване на техните творчески биографии, педагогически търсения и принос;

4. Представяне на по-съществените учебни материали, които се използват в конкретните исторически периоди и надграждат качеството на образователния процес;

5. Акцентиране върху представителни произведения за цигулка написани от китайски автори, които очертават същностни черти на музикалното творчество и взаимодействието между родно и чуждо;

6. Разглеждане на международния обмен и влияние на съвременните китайски цигулари върху развитието на цигулковото изкуство в Китай и в света.

Методи на научното изследване

В настоящия дисертационен труд са използвани няколко метода на научно изследване: преглед на научни литературни източници, исторически изследователски методи, метод на сравнителното изследване.

Преглед на научни литературни източници. Подборът и прегледът на актуална научна литература по проблематиката дава необходимата основа за изследване, позволява да се изложи адекватна гледна точка и да се подкрепи последващата лична изследователска работа. В настоящия дисертационен труд е събрана основно литература, която разглежда обучението и развитието на китайското цигулково изкуство - историята на китайската образователна система, педагогическата, изпълнителска и композиторска практика през периода 1919-2008 г.

Исторически изследователски метод. Проучени са съответните архивни документи, включително тези на консерватории, културни институции, музикални организации и т.н., за да се разберат динамичните събития при установяване на инструмента цигулка в китайската музикална среда. Анализирани са исторически документи, включително музикална критика, образователни архиви, музикални периодични издания и т.н., които очертават развитието на цигулковото изкуство в страната.

Метод на сравнителното изследване. Сравнени са характеристиките на китайското цигулково изкуство през различните периоди, подчертани са нововъведенията през всеки период и разкрити връзките и различията.

Хипотеза на изследването

В периода от 1919 до 2008 г. под влияние на историческите аспекти, оформени от конкретната социална политика и културна среда, инструментът цигулка получава легитимност не само в образователната система на Китай чрез оформянето на изпълнителски и педагогически школи, но намира приложение и поприще за изява, заема почетно място в културния живот и неговите достиженията получават признание извън границите на страната. Тази хипотеза ще бъде проверена в хода на изследването.

Съдържание на изследването

Настоящата дисертация е структурирана в 4 основни глави. В *първа глава* се проследява въвеждането на инструмента цигулка преди 1919 г. и първите стъпки в неговата социализация и интеракция с местната традиционна музикална практика. Периодът се характеризира с политическа и икономическа нестабилност и може да бъде определен като подготвителен.

Втора глава обхваща историческите събития след освобождаването на страната от феодалния строй през 1919 г. до навлизането на новата идеология с основаването на нов Китай през 1949 г. Формирането на ранното китайско висше музикално образование, написването на първите учебни материали по цигулка, творческият път на първите цигулковы педагози и по-важните характеристики на създадените китайски цигулковы произведения. Това е период, който се разгръща под силното влияние на западните музикални традиции, които Китай сляпо възприема и на които подражава все още твърде неумело.

Трета глава разглежда противоречивия ход на развитие на китайското цигулково изкуство между две контрастни исторически събития. Основаването на Китайската народна република през 1949 г. довежда до безусловен прогрес и бележи първия „златен период“ в областта на музикалното изкуство. С помощта на държавата са създадени висшите музикални консерватории в Пекин и Шанхай (два от най-влиятелните градове в Китай), които осигуряват отлична образователна среда и достатъчно ресурси за изграждането на китайски цигулкови таланти, но и в известна степен централизират обучението. Композитори и изпълнители намират баланса между чуждестранните музикални постижения и силните страни на китайската традиционна музика чрез създаване на произведения като Концерт за цигулка и оркестър „Легенда за влюбените пеперуди“, който днес е в репертоара на световни западни цигулари. Въпреки регресивното влияние на Културната революция (1966-1976 г.) във всички сфери на изкуството, цигулковото изкуство запазва своята посока на развитие.

Четвърта глава е посветена на историческия период от 1978 до 2008 г., който бележи окончателен възход и утвърждава китайското цигулково изкуство като част от световната музикална индустрия, чрез реализацията на редица цигулари от Китай в Европа и САЩ. Въз основа на политиката на реформи и отваряне се създават институции за висше музикално образование в цялата страна, формират се много симфонични оркестри, организират се музикални фестивали и конкурси, развива се люттиерството. По отношение на образованието преподавателите обобщават педагогическия опит на предишните поколения и намират точната форма на обучение, която е подходяща за китайските студенти, използвайки и създавайки по-всеобхватни учебни пособия. След 1985 г. редица цигулари получават награди от престижни международни конкурси в Европа, реализират активна звукозаписна дейност и работят за китайското

цигулково изкуство в страната си и по света. Всички тези явления точно илюстрират и доказват практически успеха на китайското цигулково изкуство, чието активно развитие е в периода 1919-2008 г.

Първа глава

Исторически предпоставки за навлизане на западните културни традиции в Китай преди 1919 г.

1.1 Поява на цигулката в императорския двор

По време на периода Кангси, в началото на династията Цин, през 1673 г. за първи път в Китай е представен западноевропейският инструмент „цигулка“, който е напълно непознат на местната китайска култура. Цигулката се появява след органа (1260-1263 г.) и древното пиано (1601 г.). Донесена е като дар за владетелите от династията Цин, но дълги години не се разпространява, поради ограниченията на дворцовия етикет и феодализма. По такъв начин тя остава в двореца като непознат за народа придворен инструмент. Това пречи на нейното разпространение сред хората и в страната, което от своя страна ограничава нейното развитие. Въпреки, че цигулката навлиза в Китай през XVII в., тя се разпространява по-широко едва в края на XIX и предимно през XX в., когато достига по-високо художествено ниво. Това се обуславя от редица исторически и политически събития, за които ще стане дума по-долу.

1.2 Първа опиумна война, поява и установяване на мисионерските училища

1.2.1 Исторически контекст

Китай претърпява поражение в Първата опиумна война с Великобритания през 1842 г. Това историческо събитие довежда до

отмяна на вековната „политика на затворени врати“¹. Правителството на династията Цин напълно прекратява затварянето на страната.

1.2.2 Ролята на християнството и мисионерите за разпространение на западната музикална култура

С края на опиумните войни, в Китай се отварят пристанищата и голям брой западни мисионери посещават страната, за да правят бизнес, като създават благотворна среда - въвеждат нови западноевропейски културни практики и представят чуждестранното изкуство. Цигулката, постепенно излиза извън пределите на императорския двор. Тя еволюира, за да служи на църквата за религиозни цели. Мисионерската дейност е трудна и за да спечелят доверието на китайския народ и премахнат границите на националността, мисионерите започват да създават училища в Китай. Така през втората половина на XIX в. се формират първите църковни мисионерски училища. Изучаването на музикални инструменти заема също важно място в музикалното образование в църковните училища, защото има строги изисквания за продължителността на обучението и учебните материали. Обучението е съпроводено със специални изпити, след чието успешно полагане се издава отделно удостоверение за завършено обучение по инструментална музика.²

1.2.3 Създаване на първите камерни оркестри и ансамбли от струнни лъкови инструменти

Едно от най-ранно създадените мисионерски училища е „Обществено училище Сюхуей“ в Шанхай. То се развива по-бързо и в по-голям мащаб. Основано през 1849 г. от френските йезуити, то предлага широк спектър от музикални курсове, включително изучаване на западни класически инструменти. В него се създава

---

¹ Династията Цин е провеждала политика на затваряне на страната за външния свят, за да изолира и блокира групата Чжен в Тайван и други антицински сили. (baike.baidu.com - 29.5.2021;20:10)

² Ху, Вейцин. Кратко въведение в китайските и западните училища в Шанхай. // Списание на учителския колеж Ганнан, Ганджоу, 03.2002 г., с.14.

първият училищен оркестър в Китай. Съществуват и други църковни училища в Шанхай, които също предлагат курсове по музика и инструменти. Документирани са: Училище за момичета „Света Мария”, Училище „Свети Йоан”, „Гимназия за момичета Цинсин” и т.н., които обхващат широк спектър от инструменти. „Инструменталните програми включват също ударни, медни духови инструменти, пиано и струнни инструменти (цигулка, виола, виолончело)”.³

Проследявайки създаването на църковните училища от мисионерите установяваме, че във втората половина на XIX век музикалното образование в Китай показва положителна тенденция на развитие. Създават се все повече училища, предлагащи музикални курсове и изучаването на различни музикални инструменти става все по-всеобхватно. В началото в програмите са включени само глас, пиано и струнни инструменти, но постепенно се добавят духови и ударни инструменти, което доказва прогресираща положителна тенденция и прави музикалното образование в страната по-пълно.

1.3 Първият симфоничен оркестър в Китай - Симфоничен оркестър на блискоизточните железници

През август 1898 г. Китай предоставя на Русия пълна отговорност за изграждането на Блискоизточна железопътна линия. Поради строителството на този важен транспортен път цялата руска администрация се премества в град Харбин, а с нея идват и железопътните работници, техните семейства и служители. Сред тях са има много любители на музиката. За да обогатят свободното си време и най-вече да задоволят музикалните си потребности, руските железопътни работници и музикални ентусиасти спонтанно организират струнен квартет, който първоначално е под

---

³ Гонг, Хонгю, Християнските мисионери и началото на музикалното образование в Китай, Музикални изследвания, Пекин, 1.2007.с.17.

ръководството на Елмли (чешки цигулар, чието пълно име не е известно). В следствие този квартет се разраства в камерен оркестър.

Важно обстоятелство за развитието му е преместването през 1908 г. в Харбин на руският оркестър на Амурската железница. Той се интегрира в и естествено разширява камерния оркестър на тогавашната администрация на Близкоизточната железница. Така в състава на оркестъра влизат редица професионални музиканти от Русия и се достига до официално създаване на Симфоничен оркестър на близкоизточните железници.

1.4 Сътрудничеството между Япония и Китай - пряк път за полагане основите на обучението по цигулка

1.4.1 Пионерите на музикалното образование в Китай

В края на династията Цин и поражението на Китай в Първата китайско-японска война през 1895 г., китайците „отварят очи“ за огромните постижения на Япония след реставрацията Мейджи⁴, постигнати чрез изучаване науката и културата на западните страни. Китайското правителство вижда огромното развитие и напредък, които Япония е постигнала, след като се е учила от Европа. Поради културните взаимовръзки и географска достъпност изучаването на японската култура, наука и технологии се превръща във важен пряк път за Китай към опознаване на западното общество. През 1896 г. правителството на династията Цин за първи път изпраща китайски студенти да учат в Япония. Този обмен, достига връхна точка в

---

⁴ Реформата в Япония от феодално към капиталистическо общество е резултат от кризата на феодалното управление, предизвикана от нашествието на САЩ през 1853 г., което скоро довежда до свалянето на шогуната Едо и създаването на ново правителство начело с император Мейджи. Новото правителство, начело с император Мейджи, извършва нововъведения във военната област, икономиката, културата и образованието, въвежда европейската наука, култура, технология и образователна система и създава голям брой университети за изучаване на европейската култура и идеи. (baike.baidu.com- 5.10.2022; 12:45)

началото на ХХ в., когато тези студенти, се завръщат в родината си, като преподаватели. Първият студент, който изучава инструмент цигулка, като второстепенен предмет в Япония е г-жа Цао Рудин. През 1905 г. нейният съпруг Зенг Жимин основава в Токио музикално дружество за китайски студенти, което нарича „Национален клуб за изучаване на музика”. През 1908 г. той ръководи създаването на музикалния отдел на Шанхайския институт за благосъстояние на бедните деца⁵ и организира малък оркестър, в който учениците имат възможност да практикуват любителски.

Друг виден основоположник на музикалното образование в Китай, който завършва образованието си в Япония, е Ие Бохе. Завръщайки се през 1915 г. в родината си, той се установява в Ченгду, където започва работа като учител по музика във Висшето училище за учители в Съчуан (основано през 1896 г., днес Съчуански университет). Училището предлага курсове по инструментално изпълнение и е едно от първите висши училища в историята на Китай, в които започва да се свири на класически струнни инструменти. Подобно на своите колеги от Шанхай организира камерна любителска група, както и малки музикални събития в училището.

1.4.2 Приносът на японските цигулковы педагози

Повратен момент в историята на китайското образование отбелязва реформата Гуансу (по инициатива на император Гуансу⁶ от династията Цин). През 1898 г. императорът нарежда традиционните училища в провинциите и градовете на Китай да бъдат превърнати в нови училища, в които се преподават и изучават както китайска, така

---

⁵ Благотворителна институция, осигуряваща обучение и работа на бедните деца в Шанхай. (baike.baidu.com - 14.1.2022;19:30)

⁶ Айсин Джиоро Дзайхуей (1871-1908) е деветият император от династията Цин, а името на периода, в който управлява е Гуансу. (baike.baidu.com - 14.1.2022;19:35)

и европейска и американска наука, култура и език⁷. Със създаването на тези училища значително нараства нуждата от квалифицирани преподаватели по музика и музикални инструменти. Китайските студенти, които учат в Япония не са достатъчни за удовлетворяване нуждите на страната и затова правителството наема няколко японски учители. В областта на музиката сред най-важните са: Кенсуми Дайрай, Уатанабе Рюсей⁸ и Йонеджиро Сузуки⁹.

Кенсуми Дайрай е музикален педагог, композитор, личност с огромно влияние върху музикалното образование и обучението по цигулка в Китай, През 1904 г, след проверка на професионалната компетентност, както и на моралните качества, Кенсуми Дайрай е назначен за учител по музика в едно от първите провинциални училища за обучение на учители в Баодин, провинция Хъбей. (създадено през 1902 г.)¹⁰. По време на преподавателската си дейност той създава и голям брой учебници по теория на музиката и песнопойки, които използва в учебната практика. Кенсуми Дайрай работи всеотдайно за обучението по музикални инструменти и теория в Китай до 1923 г, след което се завръща в родината си Япония.

1.4.3 Училищните песни като средство за усвояване и разпространение на западната култура

Благодарение на реформата Гуансу в Китай, както споменах по-горе, се създават училища от нов тип, а музикалните курсове,

---

⁷ Повечето от тези нови училища са построени от правителството, но някои са дарени от хората и чиновниците в провинциите, където средствата са ограничени. (baike.baidu.com - 14.1.2022;19:38)

⁸ Уатанабе Рюсей (1865-1944) е японски музикант, етик, философ и бивш директор на Музикалния колеж към „Токийски университет по изкуствата“. Той е директор на Музикалното училище към Университета по изкуствата в Токио. (baike.baidu.com - 6.11.2023;20:18)

⁹ Йонеджиро Сузуки е основател на „Токийски музикален колеж“, японски музикант. (baike.baidu.com - 1.14.2022;19:39)

¹⁰ В него, като консултант и ръководител на обучението работи Уатанабе Рюсей. (baike.baidu.com - 6.11.2023;20:15)

предлагани в тези училища, ускоряват популяризирането на западната музика в Китай. Използват се оригинални песни от Япония, Европа и САЩ, които са включени в музикалните програми на новите училища и са изпълнявани масово. Текстовете на песните се заменят с нови, които се създават от китайски автори и са на китайски език. Водещи имена са - Ли Шутон¹¹ и Шен Хингонг¹², които написват стотици текстове на китайски адаптирайки чуждестранните песни. Адаптирането и изпълнението на училищни песни с китайски текстове, но по оригинални чуждестранни мелодии е с важно значение, защото успява да приобщи по естествен начин китайското общество към интонационните и метроритмични особености на западната музика.

1.5 Съвършеното сливане на китайска и западна музика в творбата на Фриц Крайслер - „Китайски тамбурин”(Tambourin chinois)

Едновременно с китайските интелектуалци и музиканти, които се опитват да запознаят обществото с европейската класическа музика, в западния свят видни музиканти биват впечатлени от колорита на китайската народна музика. Такъв пример е пиесата за цигулка и пиано „Китайски тамбурин” (Tambourin chinois) от известният австрийски цигулар Фриц Крайслер¹³. Тя е пример за съчетаване на китайския мелос с класическите западни музикални форми.

---

¹¹ Ли Шутонг (1880-1942) е известен китайски музикант, музикален педагог. През 1905 г. той заминава в Япония на собствени разноски, за да изучава музика и изкуство в „Токийски университет по изкуствата”. (baike.baidu.com - 5.10.2022;11:00)

¹² Шен Хингонг (1870-1947) е известен китайски музикален педагог, който през 1903 г. заминава за Япония, за да учи в държавното училище Колеж „Токио Хонгвен”. (baike.baidu.com - 5.10.2022;11:15)

¹³ „Фриц” Крайслер (1875-1962) е американски композитор и цигуларот австрийски произход. Един от най-известните майстори на цигулката в началото на ХХ век, той е известен със сладкия си *тон* и изразително *фразирание*.(en.wikipedia.org-14.1.2022;19:39)

1.5.1 История на създаване на творбата

Творбата е създадена през 1910 г., когато Фриц Крайслер в разгара на концертно турне в САЩ по време на пътуване в Сан Франциско е привлечен от музиката, която изпълнява местното население в китайския квартал. Пиесата имитира малки барабанчета - „тамбури”, на които свирят китайските артисти при изпълнение на празнични песни и танци.

1.5.2 Интерпретационни особености на китайската традиционна музика в пиесата за цигулка „Китайски тамбурин”

„Китайски тамбурин” е едно от малкото произведения за цигулка, инспирирано от традиционната китайска музика и инструментариум. То е композирано от европейски именит музикант и изпълнявано от него по целия свят. Това го прави много успешно и широко разпространено, като едно от най-популярните произведения в концертния репертоар на съвременните цигулари.

Уникалността на тази пиеса е предпоставена от връзката ѝ с „Цветната опера за барабани”. Тя представлява китайска народна песенна и танцова художествена форма, в която гонг¹⁴ и тамбур¹⁵ се използват като помощни инструменти (вид реквизит) за съпровод на определена танцова хореография, при изпълнение на фолклорни песни. „Цветна опера за барабани” се изпълнява във фестивали, но също е традиционна част от сватби или други радостни събития. Пиесата от една страна е своеобразен стимул за китайските цигулари, да усъвършенстват техническите си умения, а от друга – провокация към чуждестранните изпълнители да се адаптират към уникалната и ефектна форма на „Цветна опера за барабани”. Фриц Крайслер успешно успява да улови характерните елементи на китайския

---

¹⁴ Китайските етнически ударни инструменти, обикновено изработени от мед, се предлагат в малки и големи модели. (baike.baidu.com - 5.10.2022;11:00)

¹⁵Китайски национални ударни инструменти. (baike.baidu.com - 5.10.2022;11:10)

фолклор и да ги съчетае с изразните средства на европейската класическа музика, използвайки стройната триделна репризна форма.

1.5.3 Представяне на пиесата „Китайски тамбурин” от Фриц Крайслер в Китай

Посещението на австрийският цигулар в Китай е най-ранно записаното концертно турне на световноизвестен цигулар. Той пристига в страната през 1923 г. - 12 години след написването на пиесата „Китайски тамбурин”.

В Шанхайската градска зала, на 24 и 26 април, Крайслер изпълнява: Концерт за цигулка и оркестър от А. Вивалди, Концерт за цигулка и оркестър от Ф. Менделсон, „Серенада” от Н. Римски-Корсаков, Ф. Шуберт - „Ода за слънцето” и авторски композиции, като: „Виенска рапсодична фантазия”, „Прелюд и алетро” и „Китайски тамбурин”¹⁶. На 28 май в театър „Женгуан” (най-модерният театър в Пекин) Фриц Крайслер изнася концерт за китайска публика в програмата, ня който е включена творбата „Китайски тамбурин”. Концертите на Фриц Крайслер са рядка възможност за китайската интелигенция да се докосне до дългогодишната практика на концертно представяне на европейска музика. То спомага за популяризиране на европейският чужд и малко разпространен в Китай инструмент цигулка.

1.6 Движението за нова култура – път към демократичното мислене и съвременната култура в Китай

През 1915 г. Чен Дусиу, Ху Ши, Лу Сюн, Ли Дажао, Цай Юанпей и други учени, получили западно образование, поставят начало на „Движението за нова култура” (ДНК). Това движение се застъпва за демокрацията и науката и се противопоставя на феодализма. То нанася болезнен удар върху традиционния китайски феодализъм, продължил повече от 2000 години. Успява да вдъхнови

---

¹⁶ www.printdiy.cn - 30.10.2023;14:15.

хората да мислят по демократичен начин и насърчава развитието на съвременната наука и култура в Китай, като полага солидна основа за избухването на „Патриотичното движение от 4 май“.

1.7 Първо произведение за соло цигулка - „Трудното пътуване” от Ли Сигуанг

Изненадващо, първото солово произведение за цигулка в Китай е дело на учен - Ли Сигуанг (1889—1971.)¹⁷ Завръщайки се в родината си през 1919 г., той мисли за воюващите военни сили в различни части на страната, за хаотичната ситуация и трудностите на китайския народ. По пътя от Париж до Пекин написва първото произведение за соло цигулка от китайски автор.

Заглавието на тази творба е идентично със стихотворението „Трудното пътуване” от известния древнокитайски поет Ли Бай¹⁸. В него се описва основно трудното и опасно пътуване по пътя, изпълнен с превратности. То изобразява духа на смелостта и изследването, въпреки трудностите. Мелодията на творбата съответства на програмното съдържание и отговаря на текста на стихотворението. Произведението е неголямо по размери, в тоналност ре мажор и е повлияно от романтичната стилистика. Ли Сигуанг е учен, а не професионален музикант и затова произведението не се отличава с високи художествени или инструментални качества. Неговото упоменаване е нужно, като факт със значение при изследване хронологията на създаване на произведения за цигулка от китайски автори.

---

¹⁷ Ли Сигуанг е известен китайски учен, палеонтолог и геолог, подава оставка от официалната си длъжност през 1913 г., за да учи в Бирмингамския университет в Обединеното кралство. След като се дипломира през 1919 г., той е поканен от Цай Юанпей, тогавашен президент на Пекинския университет, да се върне в Китай. (baike.baidu.com - 6.11.2023;13:00)

¹⁸ Ли Бай (701-762), известен поет от династията Тан в древен Китай, известен на по-късните поколения като „Феята на поезията”.(baike.baidu.com - 6.11.2023;13:00)

1.8 Обобщение

През периода от основаване на династията Цин през 1644 г. до 1919 г., когато избухва „Патриотичното движение от 4 май“, Китай извършва преход от феодално затворено общество към постепенно отваряне, асимилиране и разпространение на западноевропейската култура. Пътят, по който тази чужда, развита, но напълно различна култура навлиза в страната е тясно обвързан с конкретни исторически и политически събития, които са описани по-горе – войни, реформи и революционни движения. Те създават предпоставки за взаимодействие между китайското общество и европейската музикална култура, част от която са традициите на инструменталното изпълнителско изкуство.

Изследвания период предшества създаването на цигулковото изкуство след 1919 г. в Китай и може да се определи, като подготвителен.

Втора глава

Развитие на китайското цигулково изкуство в периода 1919-1949 г.

2.1 Обща характеристика на периода

Годината 1919 е повратен момент в историята на Китай, защото страната тръгва по нов път на развитие. На 4 май 1919 г. в Пекин се организира патриотично движение. То е акт на национален протест от страна на китайския народ срещу империализма и феодализма и е известно като „Патриотичното движение от 4 май“ или Движението „Четвърти май“. Целта на това движение е да направи китайския народ възприемчив към новите идеи и достиженията на чуждестранните достижения в областта на науката и културата. През периода 1919-1949 г. китайците се сблъскват със значителни

различия между традиционната народна музика, която е възпитавана в продължение на дълги години и напълно развитата европейска музикална култура. Някои студенти, завърнали се от обучение в западни страни, също търсят подходящ път за развитието на китайската музика. Те, получили идеите и знанията на западната класическа музикална школа в чужбина, искат да се възползват от цялостната, научна и систематична европейска музикална система, за да я съчетаят и използват, обогатявайки китайската музика.

Заслуга за този процес имат редица големи представителни музиканти: Сяо Юмей, Лю Тианхуа, Джао Юанрен и други, които по свой начин откриват новия път в развитието на китайската музика.

2.2 Сяо Юмей - основател на китайското музикално образование

Днес китайските цигулари са постигнали много блестящи музикални успехи на световната музикална сцена. Това до голяма степен се дължи на съвместните усилия на поколения китайски преподаватели. Сяо Юмей е ключова личност, която извежда на преден план европейската класическа музика, включително и в частност и цигулковото изкуство в Китай.

2.2.1 Личността и творческия път на Сяо Юмей (1884-1940)

Един от най-значимите китайски музиканти и педагози от началото на ХХ век, той е известен, като „бащата на съвременната китайска музика” - виден общественик, музикален теоретик (доктор по музикално изкуство), композитор, а също и основател на първите професионални музикални училища в Китай, поради което е считан за пионер и съзидател на съвременното китайско музикално образование. През 1922 г. Сяо Юмей основава Музикалната консерватория на Пекинския университет, а през 1927 г. - Националната музикална консерватория в Шанхай. В периода

1922-1928 г. той написва много учебници по музика, които са нужни за обезпечаване на по-качествен учебен процес.

2.2.2 Първото оркестрово произведение от китайски композитор - „Траурен марш” от Сяо Юмей

2.2.2.1 История на създаване

През 1916 г. двама от китайските демократични революционери и лидери на Синхайската революция- Хуан Син и Цай Е, военни загиват един след друг в Китай. Цялата страна е в траур, а китайският народ организира различни дейности в памет на двамата велики мъже, което вдъхновява и силните патриотични чувства на Сяо Юмей. Произведението „Траурен марш” е създадено в памет на тези двама революционери. В ръкописен предговор към партитурата, в който представя творбата си авторът обяснява, че тя е повлияна от „Погребален марш” (втора част) от Симфония № 3 в Es dur на Лудвиг ван Бетовен.

2.2.2.2 Кратък анализ

Сяо Юмей е голям почитател на музикалното изкуство и творчество на Бетовен и от партитурата се вижда, че той умишлено, на много места имитира произведението на големия немски творец.

Тази творба не само е създадена в памет на двама загинали революционери, а по-скоро е посветена на родината, която в началото на ХХ в. е разделена и подложена на унижения и потисничество от други държави. Творбата дава пълен израз на скръбта и привързаността на авторът към неговата страна.

По такъв начин Сяо Юмей вдъхновява и други китайски музиканти да изучат и експериментират с класическите западни композиционни форми. Благодарение на тази творба се създават условия за разпространение на струнните оркестри и се подпомага популярността им в Китай.¹⁹

---

¹⁹ www.sohu.com - 9.11.2023; 20:20.

2.3 Основни институции за висше музикално образование в Китай. Установяване на професионалното обучение по цигулка

2.3.1 Музикална консерватория към Пекинския университет

Непосредствено след успеха и като резултат от „Патриотичното движение от 4 май“ през 1922 г. по предложение на Сяо Юмей се създава първото професионално музикално учебно заведение в Китай – Музикалната консерватория към Пекинския университет. Това е първото училище, което провежда висше музикално образование. Първоначално в училището се предлага изучаване на седем специализирани предмета: пиано, западни струнни инструменти (цигулка, виола, виолончело), китайски народни инструменти (пипа, гуцин) и китайска опера. По-голяма част от студентите избират да изучават теория на музиката и западни струнни инструменти. Въпреки, че Музикалната консерватория на Пекинския университет е първи опит за висше музикално образование в Китай, като висше училище, специализирано в преподаването на музика, учебният план както за цигулка, така и за други музикални дисциплини е на същото ниво, като този на съвременното висше музикално образование в Китай.

Музикалната консерватория на Пекинския университет просъществува само за период от 5 години (1922-1927 г.), но е част от историческото развитие на музикалното изкуство в Китай, защото засажда семената на бъдещето музикално образование и обучение по цигулка в Китай.

2.3.2 Ролята на руските емигранти за развитие на музикалното образование в Харбин.

В края на XIX в. политически фактори водят до масова миграция на европейски евреи към Азия, Америка и Океания, а през 1896 г. подписването на договора между Китай и Русия за съвместно управление на Близкоизточната железница довежда до пристигането

на много руснаци в първия голям град в Северен Китай - Харбин, провинция Хейлундзян. Сред емигрантите има голям брой музиканти и учители по музика. Първоначално те основават няколко музикални училища в Харбин, за да се грижат за децата на руските емигранти, изучаващи музика, а по-късно, когато влиянието им нараства, започват да приемат и китайски ученици.

Най-влиятелни от тези училища са: Първото висше музикално училище в Харбин (основано през 1921 г.) и Висшето музикално училище „Глазунов“ (основано през 1925 г.).

2.3.2.1 Първото висше музикално училище

Основано от руския композитор П. Н. Машин, Първото висше музикално училище в Харбин заимства учебната си програма от системата на руските висши консерватории и е разделено на подготвителни, начални, средни и напреднали класове. Курса на обучение е шест години. Преподаването е строго съобразено със стандартите на руските консерватории, а процесът на дипломиране е труден. През последните 20 години само 38 ученици са завършили успешно курса и са получили дипломите си, но тези, които успяват да го завършат, печелят признание на музикалната сцена в Китай и по света.

Пример за това са световноизвестния цигулар Хелмут Щерн (1928-2020), който е концертмайстор на Берлинската филхармония (1961 г.) и неговият учител Владимир Давидович Трахтенберг²⁰. Цигулар от еврейски произход, Владимир Давидович Трахтенберг се премества в Харбин през май 1922 г. и работи за тогавашния

---

²⁰ Владимир Давидович Трахтенберг (1884-1963) е роден в Киев, Украйна и през 1908 г. постъпва в Консерваторията „Н. А. Римски-Корсаков“ в Санкт Петербург, където учи при известния унгарски цигулар Леополд Ауер. През 1954-1956 г. е поканен в Пекин като цигулар в Централния оркестър, а през 1956 г. се завръща в Харбин и едновременно с това преподава в Музикалната консерватория в Шънян (1956-1959 г.), недалеч от Харбин. Творческият му път завършва през 1963 г. в Сидни (Австралия), където се премества през 1960 г. (baike.baidu.com - 7.9.2023;19:30)

Симфоничен оркестър на близкоизточните железници. През 1926 г. започва своята преподавателска дейност в Първото висше музикално училище в Харбин. През 1933 г. е назначен за председател на художествения комитет на училището. Строг, сериозен и много ентузиазизиран учител, между 1922 и 1960 г. Трахтенберг постига значителни успехи в обучението по цигулка в Харбин и дори в цял Китай. Обучените от него цигулкові таланти стават отлични китайски цигулари и педагози, водещи фигури във важни консерватории и изпълнителски състави като: Централна музикална консерватория в Китай, Пекински централен оркестър и Музикална консерватория в Шънян.

2.3.2.2 Висше музикално училище „Глазунов”

Основано в Харбин през юли 1925 г. от руско-еврейската двойка - цигуляря У. М. Гелишикий²¹ и неговата съпруга - пианистката В. Б. Дилон²², Висшето музикално училище „Глазунов” голям брой руски музиканти за преподаватели. Учебната програма е базирана на тази на Московската държавна консерватория „П. И. Чайковски”. В периода 1925-1936 г. в училището се обучават близо 500 младежи на възраст между 18 и 23 г, които впоследствие работят в цял Китай, СССР и европейските страни. След закриването на училището много от неговите преподаватели и възпитаници отиват в Шанхай и допринасят за успеха на бъдещата Шанхайска национална музикална консерватория.

---

²¹ У. М. Гелишикий е руски цигулар, който през 1910 г. завършва Музикална консерватория „Ханс Айслер” в Германия. От 1913 до 1915 г. е концертмайстор и солист на Мариинския оркестър в Санкт Петербург, след което се занимава с музикално образование в Кавказкия регион, като открива музикално училище, а през 1925 г. пристига в Харбин, където продължава своята обществена и професионална дейност. (baike.baidu.com - 7.9.2023;19:30)

²² В. Б. Дилон е руска пианистка, която през 1911 г. завършва Висшето училище за музика и театър в Лайпциг. Среща се с У. М. Гелишикий през 1917 г. и му сътрудничи при откриването на училище в Кавказ. Пристига в Харбин през 1925 г. (baike.baidu.com - 7.9.2023;19:40)

Обективно погледнато, руските имигранти не са установени в Китай за дълго време, а приблизително между 1898 и 1958 г. Те имат огромен принос за развитието на културния и музикален живот в Харбин. В областта на музиката, Харбин е център на музикалното и драматичното изкуство в Далечния изток. През този период градът е и меката за обучение по класическа музика в Китай. Той служи като мост за китайските музиканти към изучаването на европейската класическа музика.

2.3.3 Шанхайската национална музикална консерватория

През октомври 1927 г, малко след закриването на Музикалната консерватория на Пекиния университет, Цай Юанпей²³ дава съгласието си Сяо Юмей да създаде Шанхайската национална музикална консерватория. Тя е първото самостоятелно висше музикално училище в Китай и е основана в Шанхай на 27 ноември 1927 г. Шанхайската национална музикална консерватория е направила значителни промени и подобрения в преподавателския си състав в сравнение с Музикалната консерватория на Пекиния университет, като една от най-очевидните е, че наема голям брой чуждестранни преподаватели. Сред преподавателите по цигулка най-влиятелен е италианският цигулар Арриго Фоа (Arrigo Foa)²⁴-концертмайстор на „Шанхайски обществен оркестър“.

Системата на преподаване в Шанхайската национална музикална консерватория основно следва тази на западните училища.

---

²³ Цай Юанпей (1868-1940) е китайски педагог, политик, революционер, ректор на Пекиния университет и министър на образованието в Нанкинското национално правителство на Република Китай. (baike.baidu.com - 2.12.2023;15:22)

²⁴ Арриго Фоа е роден през 1900 г. във Верчели, малко градче между Милано и Торино (Италия). На 12-годишна възраст постъпва в Консерваторията „Джузепе Верди“ в Милано, за да учи цигулка. През 1918 г. завършва училището с отличен успех. През 1921 г. е поканен да работи в състава на „Шанхайски обществен оркестър“ . По онова време оркестърът е известен като „най-добрият симфоничен оркестър в Далечния изток“ и Арриго Фоа работи с него повече от 30 години, като сменя ролите си от тустист до концертмайстор на оркестъра, от солист до диригент на непълно работно време. (baike.baidu.com - 2.12.2023;15:50)

Използвайки европейската система на обучение като модел, съчетан с реалната ситуация на китайските ученици, училището проучва и разработва програма за преподаване, подходяща за китайските ученици и със строги професионални изисквания, което поставя китайското музикално образование на високо ниво и има много съществена роля за бъдещото развитие на музиката в Китай.

2.4 Представителни учебници по цигулка в периода 1919-1949г.

2.4.1 Първото учебно пособие по цигулка, написано от китаец – „Учебник по цигулка” на Сяо Юмей

Основополагащо, приносно, първо систематизирано учебно пособие за обучение по цигулка е създадения от Сяо Юмей „Учебник по цигулка”. Той е съществено постижение в неговата творческа работа и запълва сериозна празнина в учебната литература за инструмента. Въпреки, че е най-ранният записан учебник по цигулка в страната, той не отстъпва по съдържание на подобни учебници, публикувани в последствие. Учебникът бързо се превръща в основна референция както за китайските преподаватели по цигулка, така и за самообучаващите се. Преди публикуването му, китайските ученици изучаващи цигулка, нямат достъп до систематизирана учебна литература, а също има недостиг на учители, притежаващи нужната квалификация да преподават. Това е причина написания „Учебник по цигулка” от Сяо Юмей да се приема, като първото учебно пособие с голямо значение за развитието на цигулковото изкуство в Китай.

2.4.2 Други важни методически цигулковы пособия

В периода 1927-1949 г. вдъхновени от „Учебник по цигулка” на Сяо Юмей в Китай се публикуват редица учебници по цигулка от китайски автори, както и преводи на европейски учебници за цигулка.

Едно от тези пособия е „Метод за свирене Хуай е Линг²⁵” от Цю Менгхен и Фън Зикай. През декември 1931 г. китайското музикално издателство в Пекин публикува „Етюди за овладяване на цигулковите гами” от чешкия цигулар Йохан Хримали (Johann Hrimaly) в преработка на Ке Джънхе.

2.5 Значими педагози по цигулка

2.5.1 Делото на Ма Сицонг

Представител на първото поколение професионални цигулкови педагози в Китай Ма Сицонг (1912-1987) е един от първите китайски цигулари, които получават своето образование в Европа. Изключително плодотворна е преподавателската му дейност. Основен акцент в педагогическата му работа е развитието на индивидуалните качества на учениците, които да подпомогнат бъдещата им кариера. В процеса на обучение, той подчертава важността на асоциациите с останалите изкуства при разбиране истинското значение на дадено музикално произведение. Основен принос на Сицонг към китайското музикално образование е, че именно той въвежда четенето от пръв поглед и набляга на обучението по солфеж. Негова е заслугата за включване на прима vista в приемните изпити на Централната музикална консерватория.

2.5.2 Жизнен и творчески път на Тан Шуджен

Тан Шуджен (1907 - 2002) е един от дългогодишните преподаватели по цигулка (76 години педагогическа дейност), изпълнител-цигулар и пионер в китайското цигулково люттиерство. Той е първият, който предлага музикалното обучение да започне още от юношеска възраст и през 1951 г. лично създава младежки клас, в който възрастовия диапазон на учениците е между 10-16 години. Под негово ръководство дисциплината цигулка в Шанхайската музикална

---

²⁵ Словосъчетанието „Хуай е Линг” е китайска транслитерация на английската дума Violin.(baike.baidu.com - 23.12.2023; 20:28)

консерватория бързо се превръща в дисциплина от световна класа. Педагогическата дейност на Тан Шуджен се определя, като феномен, който полага основите на високопрофесионалното ниво на обучение по цигулка в Китай.

2.5.3 Пионерската лютниерска дейност на Тан Шуджен

Виден цигулков педагог и изпълнител, Тан Шуджен е първият, който предлага въвеждане на дисциплината „лютниер” на цигулки в образователната система на Китай (1978 г). Записано е, че той е първият, който се опитва да изработи цигулка. Негов инструмент е изложен в Новия международен изложбен център в Шанхай.

2.6 Представителни произведения за цигулка

След 1919 г. в китайската класическа музика се заражда нова тенденция, която е свързана с все по-осезателното навлизане на западните музикални традиции. Голяма част от китайските инструменталисти и особено тези, които получават своето образование в чужбина изучават и възприемат композиционните техники, които се използват в европейската класическа музика. Постепенно се достига до формирането на нов китайски стил, който отразява националния дух и характер.

2.6.1 Китайската народна музика в творбите на Ма Сицонг

2.6.1.1 „Рондо №1”

Пиесата „Рондо №1”, композирана през 1937 г. бележи постепенното съзряване на музикалния композиционен стил на Ма Сицонг, като открива нови идеи за музикално творчество. Мелодичният материал на творбата е заимстван от две китайски регионални народни песни „Любов за сбогом” от района на вътрешна Монголия в Китай и „Не се качвай отново на покрива, за да погледнеш брат си” от района на Шаанси.

2.6.1.2 Сюита „Суйюан”

Цикълът е написан през 1937 г. и е структуриран в три части, които носят следните наименования: „Епопея”, „Тъга по дома” (най-известна и изпълнявана като самостоятелно произведение) и „Граничен танц”. При композирането на това произведение Ма Сицонг надгражда идеята за интеграция на китайския песенен фолклор в репертоара за цигулка.

В първата част той използва народната песен „Кон в галоп на хълм” от района на Кангдин в провинция Съчуан. Втората част на сюита „Суйюан” – „Тъга по дома” е по мелодия на вътрешномонголската народна песен „Конете тичат по градските стени”. Трета част от сюита „Суйюан” - „Чуждестранен танц“ е основана на темата от повествователната народна песен „Повик към баба” от вътрешна Монголия.

2.7 Обобщение

В периода от 1919 г. до 1949 г., чието начало бележи „Патриотичното движение от 4 май”, а край създаването на Китайската народна република, китайското общество променя своя подход и активно динамизира процеса на взаимодействие между местната музикална традиция и европейските постижения. В този процес важен принос имат европейските и руски емигранти, които през този период са основни разпространители на чуждестранното музикално изкуството в Китай. Завърналите се от обучение в чужбина цигулковите педагози и композитори, представени от Сяо Юмей (Германия), Ма Сицонг (Франция), Тан Шуджен (Япония) и др. притежават умения, знания и визия за пътя, по който трябва да се разгърне цигулковото изкуство в Китай. Те създават учебни планове, образователни направления, въвеждат дисциплини, написват и издават редица учебни материали, както и адаптират чуждестранни

такива. По отношение на инструмента цигулка най-важен е „Учебник по цигулка” от Сяо Юмей.

Постепенно се появява потребност и се правят опити за създаване на произведения за цигулка от китайски композитори, които да отразяват новия китайски стил. Ма Сицонг е първият, който експериментира поставяйки тематизма на китайските народни песни в рамките на класическите европейски форми. Наравно с Тан Шуджен той развива активна преподавателска дейност, като отглежда редица цигулковы таланти, които са своеобразен интелектуален фонд, който подготвя следващия етап на развитие на цигулковото изкуство в Китай в периода 1949-1976 г.

Трета глава

Развитие на китайското цигулково изкуство в контекста на две епохи

3.1 Исторически контекст:

Историческият период от 1949 до 1979 г. се разделя на две фази:

- преди Културната революция (1949-1966 г.)
- след Културната революция (1966-1979 г.).

3.1.1 Преди Културната революция (1949-1966 г.)

През 1949 г. със създаването на Нов Китай, известен като Китайска народна република (КНР) в държавата се установява комунистическия строй, като управляващите целят да модернизират и индустриализират страната. Под въздействието на тази политика културните и художествени начинания се развиват успешно, което стимулира и музикалното изкуство. Използването на западни инструменти за изразяване на китайския национален стил се превръща в конкретна насока. Този процес е известен като използване на западни технологии за китайски цели или „западна

култура за китайска употреба”.²⁶ Всичко това се отразява съществено върху развитието на културата в Китай.

3.1.2 След Културната революция (1966-1979 г.)

След 1966 г.,голям брой музиканти са преследвани от контрареволюционни групи, а учителите са ограничавани и критикувани като резултат от извършваната Културна революция. Различни музикални колежи и образователни институции претърпяват загуби, а много отлични музикални произведения са унищожени. Цигулковото изкуство през това десетилетие е в застои и дори в регрес. След края на Културната революция (1976 г.) китайското цигулково изкуство постепенно възвръща своята жизненост. Държавата, за да компенсира загубите, причинени от Културната революция, подпомага развитието на изкуството и културата.

3.2 Представителни висши училища за обучение по цигулка в Китай между 1949 и 1979 г.

Централната музикална консерватория и Шанхайската музикална консерватория са най-известните висши училища в днешен Китай. Това е причината изложението да бъде фокусирано предимно върху тях. Разположена в столицата Пекин, Централната музикална консерватория е и единствената, която се утвърждава като ключов университет, пряко подчинен на Министерство на образованието. Шанхайската музикална консерватория е известна преди това като Шанхайска национална музикална консерватория (създадена по време на Китайската република през 1927 г.) и е първата официална консерватория за висше образование в китайската история. През 1956 г. след няколко промени в наименованието окончателно е наречена Шанхайска музикална консерватория. Пекин и Шанхай са двата най-важни и известни града в южната и северна

---

²⁶ wenku.baidu.com – (3.1.2024;18:19).

част на Китай и формират своеобразно ядро в образователната музикална система на страната, част от което е инструмента цигулка. От тези два центъра изкуството се разпространява в цял Китай.

3.2.1 Централна музикална консерватория

Централната музикална консерватория е основана от Държавния съвет на Централното народно правителство на Китай през 1949 г. в град Тиендзин а за неин първи директор е назначен Ма Сицонг. През 1958 г. по предложение на Джоу Енлай тя е преместена в Пекин. В началото в консерваторията работят общо 47 преподаватели и се обучават 215 студента. Създават се нови катедри по: композиция, вокална музика, клавирни и оркестрови инструменти (разделени на симфонични и китайски народни)²⁷.

3.2.1.1 Влиянието на социалистическите цигулковы школи в обучението по цигулка в Централната музикална консерватория

В ранния етап на създаването на Нов Китай, правителството издига лозунг за всеобхватно сътрудничество със Съветския съюз. В рамките на тази политика Съветският съюз изпраща в Китай поетапно голям брой специалисти, за да подпомогнат страната в икономическата, научната, военната и културната област.

Това е основната причина ранното музикално образование в Нов Китай да се основава на съветската методика за обучение по музикален инструмент.

Централната музикална консерватория отговаря на призива на политиката, като наема музиканти от Съветския съюз и източноевропейските страни. Назначаването на чуждестранни експерти има положително въздействие върху музикалното образование в Китай и жизненоважна роля за подготовката на професионални кадри. С помощта на тези експерти Централната музикална консерватория открива нови специалности като: музикознание, дирижиране, теория на музиката, класическа опера и

---

²⁷ baidu.baikе.com- 28.9.2023;22:30.

камерна музика. От друга страна, политическата обстановка в Китай само ограничава усвояването на полезния педагогически и изпълнителски опит на западноевропейските страни и даже води до тяхното пренебрегване.

3.2.1.2 Семьон Микитянски

Първият чуждестранен експерт, който пристига през 1955 г. от Съветския съюз, за да преподава цигулка в оркестровия отдел на Централната музикална консерватория, в юношеския клас и филиалната гимназия на Централната музикална консерватория²⁸ е Семьон Микитянски. Той влага изключително старание в своята работа и отделя голямо внимание, за да изучи китайските национални стилове. Преглежда и наизустява голям брой цигулковы произведения, написани от китайски композитори (например, пиесите на Ма Сицонг).²⁹

3.2.1.3 Шулц

Друг чуждестранен експерт, който пристига от Германската демократична република в Централната музикална консерватория за кратък период от време през 1955 г. е Шулц.

Най-точна представа за неговия конкретен принос към развитието на цигулковото изкуство в Китай получаваме от статията му „За методиката в цигулковото обучение - предложения за преподаването по цигулка“³⁰. В нея, той дава правилни насоки на китайските учители и ученици. Тя съдържа ценни съвети за подбора на материали, методите на преподаване и приоритетите, както и за планирането на педагогическия процес в цялост.

---

²⁸ Централна музикална консерватория. Архивни досиета, № 1956-42-0001, 1956-42-0010.

²⁹ Джао, Фън. Помощта на съветските музикални специалисти за китайското музикално образование. // Народна музика, Народно музикално издателство, Пекин, 10.1959 г., с.10-11.

³⁰ Шулц. За метода на преподаване на цигулка. // Народна музика, Народно музикално издателство, Пекин, 03.1956 г., с.27-28.

3.2.1.4 Централната музикална консерватория по време на Културната революция (1966—1976 г.)

В периода 1966-1972 г. Централната музикална консерватория е принудена да преустанови напълно приема на студенти и концертната си дейност. Всички музикални инструменти също са предадени в училището за съхранение, което нанася тежък удар върху каузата на цигулковото образование в Китай. През 1977 г., след възобновяването на приема и преподаването, цигулковата школа в Централната музикална консерватория най-накрая достига нова висота с общите усилия на второто поколение китайски цигулкови педагози.

3.2.2 Шанхайската музикална консерватория

Както стана ясно от изложението във втора глава на настоящия труд Шанхайската музикална консерватория, известна преди това като Шанхайска национална музикална консерватория, е основана в Шанхай през 1927 г. от Цай Юанпей и Сяо Юмей. След 1949 г. Централната музикална консерватория е установена като най-стойностната и основна национална консерватория. Ето защо на 28 януари 1950 г. Шанхайската национална музикална консерватория е преименувана на Източнокитайският филиал на Централната музикална консерватория. През 1956 г. Източнокитайският филиал на Централната музикална консерватория е преименуван на Шанхайска музикална консерватория.

3.2.2.1 Важни художественотворчески събития провеждани под егидата на Шанхайската музикална консерватория

3.2.2.2 Музикален фестивал „Шанхайска пролет”

През 1960 г. в Шанхай за първи път се провежда музикален фестивал „Шанхайска пролет”, който е първото музикално събитие с голям мащаб след основаването на Китайската народна република. Мястото, където се провежда първоначално фестивала е Концертната зала в града. Първото издание се открива с официална, пищна

церемония и концертна програма. Събитието стумилура сценичните изяви на студентите и тяхната практическа дейност, като инструменталисти. В симфоничните оркестри се включват и ученици от цялата страна, което създава предпоставки за тяхното свободно общуване и разширяване на художествени възгледи.

3.2.2.3 Първият конкурс за цигулари

Първият конкурс за цигулари в Китай е организиран в рамките на 4ти Музикален фестивал „Шанхайска пролет”. Той се провежда през май 1963 г. в Шанхай и Първа награда се присъжда на китайският цигулар Дженг Шишенг. Провеждането на това събитие стимулира развитието на цигулковото изпълнителство и допринася за обмен между местните педагози и техните колеги от представителни висши училища, а също подобрява общуването между преподаватели и студенти.

3.2.2.4 Шанхайската музикална консерватория по време на Културната революция (1966—1976 г.)

След Културната революция през 1966 г. Шанхайската музикална консерватория също понася голям удар. През този десетгодишен период много престижни преподаватели са преследвани, а цялата дейност на училището е спряна и приема на студенти е преустановен. Едва през периода 1977-1979 г., след три години на възстановяване и реорганизация под ръководството на академията, училището постепенно възвръща предишната си дейност.

3.3 Представителни учители и методическа литература за цигулка в периода 1949-1979 г.

3.3.1 Приносът към обучението по цигулка на Тан Шуджен

Тан Шуджен е ключова фигура в китайското цигулково дело и има решаваща роля в развитието на методиката и организацията на цигулковата програма в Шанхайската музикална консерватория. Той

дава правилна насока на процеса на обучение, като подобрява цялостното мислене на преподавателите и студентите в училището. установява устойчиви стандарти при планиране на учебното съдържание, което значително подобрява качеството на обучението по цигулка.

3.3.2 Жизнен и творчески път на Чен Юсин

Чен Юсин е важен цигулар и педагог, който в ранните етапи от развитието на цигулковото изкуство в Китай посвещава живота си на задачата да създаде възможно най-бързо способни цигулари, които да продължат развитието на цигулковото дело. Въз основа на усвоените европейски музикални традиции, след професионалното му обучение по цигулка във Великобритания и богатия му преподавателски и административен опит, той обобщава идеята за обучение по цигулка и я адаптира към китайските студенти. Ясно формулира целите и програмата за обучение, съставя и издава учебни пособия и оставя незаличим принос в образователната музикална система в Китай.

3.3.3 Методическите насоки на Чен Юсин

Чен Юсин публикува редица обобщаващи и дискуссионни статии за обучението по цигулка, сред които представителни са: „Есета за обучението по цигулка” (8 статии)³¹ .

3.3.4 „Гами и технически упражнения за цигулка” от Чен Юсин

Една от основните заслуги на Чен Юсин за развитие на обучението по цигулка са създадените от него важни учебни материали, сред които: „Гами и технически упражнения за цигулка” (3 тома, 1962 г., Шанхай), „Пиеси за цигулка” (8 тома, 1957-1962 г., Шанхай) и „Концерти за цигулка” (2 тома, 1962 г., Шанхай). Публикуването на „Практически упражнения за цигулкови гами” е особено полезно за професионалното цигулково обучение в Китай по

---

³¹ Чен, Юсин. Задържане на пръстите в цигулковата практика. // Списание на Шанхайската консерватория по музика, Издателство на Шанхайската консерватория по музика, Шанхай, 08.1958 г., с.22.

времето, в което е издадено. Това пособие запълва важно липсващо инструктивно звено, като поставя по-широка основа на обучението, включвайки усвояването на пентатонични скали. Това го прави едно от най-полезните и пълни учебни пособия за периода и първото, в което е поместен технически материал за усвояване на произведения, третиращи фолклорни интонации и елементи.

3.4 Представителни китайски произведения за цигулка от периода 1949-1979 г.

През 50-те години, непосредствено след основаването на Нов Китай, под ръководството на националната политика и благоприятната социална среда, китайските композитори проявяват таланта си и създават много изключителни произведения за цигулка, които са част от цигулковия художествен репертоар до наши дни. Почетно място сред създадените произведения за цигулка от китайски композитори през периода е отредено на Концерт за цигулка и оркестър „Легенда за влюбените пеперуди“.

3.4.1 Концерт за цигулка „Легенда за влюбените пеперуди“ от Хе Джанхао ³² и Чен Ганг³³

3.4.1.1 История и контекст на създаване

През есента на 1958 г. Шанхайското общинско бюро за култура получава инструкции от Министерство на културата да се подготви за 10-годишнината от основаването на Китайската народна

---

³² Хе Джанхао (1933г.-) е известен съвременен китайски композитор, диригент и професор в Шанхайската музикална консерватория. Награден е с „Почетната награда на Шанхай за литература и изкуство“ и с „Наградата за цялостно творчество на Шанхай за литература и изкуство“ от Шанхайския отдел за пропаганда.(baike.baidu.com - 6.10.2023;22:24)

³³ Чен Ганг (1935 г.) е роден в Шанхай Той е известен съвременен китайски композитор и професор в Шанхайска музикална консерватория. В ранните си години професор Чен Гангизучава композиция при баща си Чен Гесин, а по-късно постъпва в катедрата по композиция на Шанхайската музикална консерватория, за да учи при Динг Шанде. През 70-те и 80-те години на ХХ век той композира голям брой известни китайски произведения за цигулка. Удостоен е със званието „Музикален артист с цялостно творчество“ от Китайската асоциация на музикантите.(baike.baidu.com - 6.10.2023;22:24).

република, което ще се проведе през 1959 г. Това мобилизира целия град Шанхай. Мънг Бо (тогавашен секретар на партийния комитет на Шанхайската музикална консерватория) и Динг Шанде (заместник-председател на Шанхайската музикална консерватория), са основните ръководители, които отговарят за композирането на крупна творба, която да бъде изпълнена премиерно на тържественото честване.

3.4.1.2 Програмно съдържание на „Легенда за влюбените пеперуди”

Оригиналното китайско заглавие на Концерт за цигулка и оркестър е „Лианг Шанбо и Джу Интай”. Той е повествователна музикална творба, написана по древна китайска народна приказка.

3.4.1.3 Представяне на творбата

Концертът за цигулка „Легенда за влюбените пеперуди” взаимства структурата и мелодията на „Лианг Шанбо и Джу Интай” от операта „Шао Синг”. Успешно съчетава западните традиции в симфоничната музика с китайската народна оперна музика. Цялото произведение е композирано и аранжирано според сюжета на народната история. Има общо 9 части, които се изпълняват без прекъсване.

3.4.1.4 За премиерата и разпространението на концерта за цигулка „Легенда за влюбените пеперуди” .

Първото изпълнение на Концерт за цигулка и оркестър „Легенда за влюбените пеперуди” със солист Ю Лина и Фан Ченгву³⁴ - диригент на Симфоничния оркестър на Шанхайската музикална консерватория е проведено на 27 май 1959 г. в театър „Лансин” (Шанхай), След края на представлението композиторите Хе Джанхао и Чен Ганг излизат на сцената, за да приемат възторжените

---

³⁴Фан Ченгву (1932-2016) е известен китайски диригент. Той завършва диригентския факултет на Шанхайската музикална консерватория през 1960 г. и остава да преподава там. (baike.baidu.com- 8.10.2023;23:15)

аплодисменти на публиката. Концертът получава единодушни положителни отзиви в шанхайските медии. Произведението бързо получава известност и е записвано многократно.

Концерт за цигулка и оркестър „Легенда за влюбените пеперуди” безспорно е практическо доказателство за перфектна симбиоза между силните страни на китайската и европейска музикални култури. Постигнатото музикално внушение очертава характеристиките на новия китайски стил. От западните традиции е взимствана художествената музикална форма, а повествователният характер е обусловен от древната прекрасна история на китайската приказка – разказана до краен предел чрез музикалните образи на героите Джу Интай и Лианг Шанбо.

3.5 Обобщение

В периода преди Културната революция след основаването на Китайската народна република музикалното изкуство бележи значителен напредък по отношение на образованието. Установяват се два центъра - Централната музикална консерватория и Шанхайската музикална консерватория, които изграждат гръбнакът на професионалното обучение по цигулка в Китай. Основана и подкрепяна от правителството, Централна музикална консерватория привлича изявени китайски цигулари и педагози, получава подкрепа и музикални насоки от съветски и източноевропейски експерти и постепенно се превръща в централна образователна институция. Шанхайската музикална консерватория се откроява с дълга история на създаване. В нея намират реализация китайски инструменталисти и педагози, които са получили образование в чужбина.

През периода 1949-1979 г. наред с дългогодишните педагози - Ма Сицонг и Тан Шуджен, израства ново поколение преподаватели, като Чен Юсин, Джанг Ян и др. Те, следвайки ясната посока на своите учители за постигане на взаимовръзка между западните и

местните културни традиции създават учебни материали, обменят преподавателски опит, формулират единни стандарти, като по такъв начин издигат на професионално ниво на обучението по цигулка. Създаването на първата крупна творба Концерт за цигулка и оркестър „Легенда за влюбените пеперуди” от Хе Джанхао и Чен Ганг приобщава по безпрецедентен начин китайската общественост към изкуството на чуждестранния лъков инструмент и поставя категорично начало на нов етап в развитието на цигулковото изкуство, а именно неговата национализация. Периодът на Културната революция от 1966 г. до 1976 г. сериозно възпрепятства развитието на китайското цигулково изкуство.

Четвърта глава

Период на прогрес за китайското цигулково изкуство между 1978-2008 г.

4.1 Културно-исторически предпоставки

След 1978 г. китайското правителство предприема различни начинания създавайки свободна социална среда и благоприятна атмосфера за енергично развитие на културата. То води политика, която е ориентирана към насърчаване развитието на литературата и изкуството, прилагайки лозунга „нека сто цветя да цъфтят, сто школи да се борят”.³⁵

4.2 Професионалното обучение по цигулка

4.2.1 Образователни реформи в Централната музикална консерватория

След края на Културната революция Дън Сяопин преодолява много препятствия и възстановява системата на висшето образование в Китай. На Четвъртата конференция на литературните и

---

³⁵ baike.baidu.com-12.1.2024;20:20

художествените деятели, която се провежда през 1979 г. се дават ясни указания за целите и насоките на художественото образование по изкуства в Китай. След този форум Централната музикална консерватория в Пекин преразглежда и установява нов учебен план и учебна програма, в които се формулират целите на бъдещото обучение. Централната музикална консерватория непрекъснато търси пробиви в преподаването, стреми се към прогрес, като същевременно поддържа стабилност. Тя остава единственото ключово училище сред китайските музикални колежи и университети, специално одобрено от Министерството на образованието в Китай.

4.2.2 Организация на обучението по цигулка в Шанхайската музикалната консерватория

Дълъг е пътят от Шанхайската национална музикална консерватория, основана от Сяо Юмей през 1927 г. до Шанхайската музикална консерватория през 2008 г. За период от 80 десетилетия това висше учебно училище се превръща във водеща институция в областта на оркестровите инструменти. Този статут е резултат от непрестанните усилия на няколко поколения педагози. Много от инструменталистите завършили Шанхайската музикална консерватория се реализират като педагози и изграждат цигулковите школи в големите китайски музикални колежи, допринасяйки за развитието и просперитета на китайското музикално образование в цялост.

4.3 Представителни преподаватели по цигулка

4.3.1 Методът за обучение по цигулка на Лин Яодзи

Лин Яодзи (1937-2009) е един от най-известните професори по цигулка в Централната музикална консерватория в Пекин. Под негово ръководство израстват редица утвърдени китайски цигулари (Ху Кун, Сюе Вей, Сю Вейлинг, Чен Юн, Чен Си, Ли Чуанюн и др.). Той съчетава традиционния китайски начин на мислене с природната

среда и социален живот в Китай и прави всичко възможно да реши бързо психологическите и физиологични проблеми, възникващи в процеса на изучаване на инструмента цигулка. Подходът му към обучението се основава главно на наследството на Ма Сицонг и съветската школа, към които той добавя своят опит и идеи. През годините посвещава живота си на преподавателската дейност, натрупва и обобщава богат педагогически опит и има изключителни педагогически постижения. Смъртта му бележи края на златния период на възходящо развитие на цигулковото изкуство в Китай.

4.3.2 Дженг Шишенг и неговите педагогически заслуги

След спечелването през 1963 г. на Първа награда от Първи конкурс за цигулари, организиран в рамките на 4ти Музикален фестивал „Шанхайска пролет“ Дженг Шишенг привлича вниманието на широкия китайски цигулков свят. Подобно на Лин Яодзи, той има дългогодишна преподавателска практика (57 години от 1957 до 2014 г.) в резултат, на която в Шанхайската музикална консерватория се дипломират голям брой изключителни цигулари, реализирани във водещи консерватории и оркестри по цял свят.

4.4 Учебна литература за обучение по цигулка

Поредицата „Учебници за обучение по цигулка“ на Джанг Шисян е най-представителния цикъл от учебни пособия за начинаещи цигулари в днешен Китай. Той има широка популярност и е от изключителна полза за китайските деца, които изучават инструмента цигулка.

4.4.1. Биографична справка за Джанг Шисян

През 1950 г. Джанг Шисян е приет в Шанхайската музикална консерватория, за да учи цигулка при Арриго Фоа. След успешно дипломиране през 1956 г., той постъпва като преподавател и работи в консерваторията до пенсионирането си през 1995 г., когато със семейството му се премества в Сидни, Австралия.

4.4.2 Поредицата „Учебници за обучение по цигулка” от Джанг Шисян

За разлика от Европа, където цигулковото изкуство има вековна история и установена методична практика, в Китай популярността на този чуждестранен инструмент нараства през последните десетилетия, постепенно се изграждат основите на професионалното инструментално образование и има остра нужда от установяване на методика за начално обучение, която да е адаптирана към потребностите на местното население. Това налага публикуването на набор от основни материали за обучение по цигулка, които да притежават качества за широко приложение и да са насочени към особеностите на децата. Използването на китайски учебник, който да подsigурява значителна част от курса на обучение е от голямо значение, тъй като позволява задълбочаване на учебните концепции. Поредицата „Учебници за обучение по цигулка” от Джанг Шисян е от изключително значение за процеса на обучение и е популярна и широко използвана до днес.

4.4.2.1 „Курс по цигулка за начинаещи”

„Курс по цигулка за начинаещи” е преработен и подобрен вариант на издадения през 1987 г. „Избран учебник по цигулка”, който е предназначен за деца в предучилищна възраст до 7 години. Малките деца са по-склонни да учат чрез конкретни представи и най-вече чрез метода на подражание. Ето защо, този учебник е по-скоро съобразен с физическите и психологически характеристики на малките деца, като всеки урок е кратък и съдържа конкретна информация.

4.4.2.2 „Избрани етюди по цигулка за начинаещи”

Второто пособие „Избрани етюди по цигулка за начинаещи” на Джанг Шисян както се разбира от заглавието е колекция от избрани етюди. Китайският педагог опирайки се на своя опит и обобщавайки методите на обучение на преподавателите по цигулка в Европа и

САЩ прави внимателен подбор и класификация, съставяйки три тома с етюди от чуждестранни композитори, които са подредени прогресивно по трудност.

4.4.2.3 „Колекция с пиеси за цигулка”

„Колекция с пиеси за цигулка” от Джанг Шисян подобно на „Избрани етюди по цигулка за начинаещи” е също поредица с пиеси за цигулка, написани от европейски композитори. Подбраните творби са с естетически характеристики подходящи за китайските цигулари и са степенувани по трудност. Едно от най-популярните учебни пособия в съвременното китайско обучение по цигулка, този сборник е публикуван за първи път през 2004 г. в три тома. В последствие е актуализиран и допълван и около 2016 г. е издаден в осем тома. Музикалният материал е жанрово разнообразен; миниатюри, танци, крупни и циклични творби (сонати и концерти). Стилистиката също е пъстра - барок, класика, романтизъм, национални школи и съвременност. Подреждането на толкова много цигулковни композиции според тяхната трудност и мелодичност, както и адаптирането и редактирането им са големият принос на Джанг Шисян към цигулковото обучение в Китай.

4.5 Възходът на лютиерството или делото на Джънг Цюан

В Китай основите на лютиерството, едва около средата на XX век, полага Тан Шуджен, а делото му е продължено от Джънг Цюан (роден 1950 г. в Шанхай). Той е китайски майстор на цигулки, понастоящем професор в Централната музикална консерватория, основател (през 1988 г.) и директор на Център за производство на струнни инструменти (цигулка, виола, виолончело, контрабас и др.) към Централната музикална консерватория. През 1983 г. Джънг Цюан е изпратен в Италия от Министерство на културата, за да изучава лютиерския занаят в меката на майсторите на цигулки - град Кремона. През 1988 г. той се завръща в Китай, за да продължи да

преподава в Централната музикална консерватория. През 1989 г. усилията на Джънг Цюан и други, се увенчават с успех и Министерството на образованието одобрява създаването на бакалавърска специалност „Изработване на струнни музикални инструменти”, а през 1994 г. се въвежда и магистърска степен. През 2006 г. същата специалност се открива и в средното училище към Централната музикална консерватория. Джънг Цюан има огромна роля за развитието на цигулковото лютниерство в Китай, превръщайки го от любителска практика в професионален и систематичен процес на обучение. Благодарение на неговите усилия в истинския смисъл на думата тази специалност се въвежда във висшето и средно образование.

4.6 Китайски цигулари със световна известност

4.6.1 Ху Кун

През 1980 г., на 17-годишна възраст, Ху Кун печели пето място на Четвъртия международен конкурс за цигулари „Ян Сибелиус”, Финландия. Това го установява като първия китайски цигулар, спечелил награда от престижен международен конкурс. Това постижение е последвано от няколко награди на международни конкурси за цигулка. От 1998 г. Ху Кун е професор в Кралския музикален колеж в Лондон, където преподава и до днес. Той е удостоен с титлата почетен член на Кралската музикална академия от херцогинята на Глостър през 2002 г. В резултат на усилията на Ху Кун е подписано споразумение за обмен между Кралския музикален колеж в Лондон и Шанхайската музикална консерватория. Той е назначен за гост-професор в Централната музикална консерватория, Шанхайската музикална консерватория, Музикалната консерватория „Синхай” в Гуанджоу и Музикалната консерватория в Съчуан - четири от независимите висши музикални училища в Китай. В допълнение към постиженията си като виден цигулар и педагог с

международно признание Ху Кун е и успешен диригент. Успехът на Ху Кун е важна повратна точка в развитието на китайското цигулково изкуство.

4.6.2 Лу Сицинг

Лу Сицинг е първият азиатски цигулар спечелил златен медал през 1986 г. (на 17-годишна възраст) от 34-ия международен конкурс за цигулари „Н. Паганини” в Генуа, Италия. Той е първият азиатец, който получава приз от този изключително тежък конкурс, което му спечелва прозвището „Паганини от Изтока”. Това постижение предизвиква сензация в света на класическата музика и привлича внимание към ефективността на китайското обучение по цигулка. След звоювания успех международната репутация на Лу Сицинг бързо се разпространява и от 1986 г. до наши дни, той несъмнено е най-известният цигулар в китайския музикален свят, както и изключително активен на световната сцена. След пожънатия световен успех Лу Сицинг се завръща в Китай, за да продължи да разпространява и развива цигулковото изкуство. Пътува из цялата страна и провежда майсторски класове. С подкрепата на училището „Йехуди Менухин” в Лондон, той основава Музикално училище „Йехуди Менухин” в родния си град Циндао, където изпълнява длъжността директор. Концертната дейност и успехи на Лу Сицинг респектират музикалните среди в чужбина и са проводник на постиженията на китайското цигулково изкуство и музикална култура, но неговата мисия е свързана с грижата за младите цигулари в Китай и разпространението на качествено обучение във всички провинции на страната.

4.5.3 Нинг Фенг

Нинг Фенг, роден през 1981 г. в провинция Съчуан, 1992 г., на единадесетгодишна възраст, е приет в гимназията към Музикалната консерватория в Съчуан, През 1998 г. получава пълна стипендия за обучение в Кралски музикален колеж в Лондон в класа на проф. Ху

Кун и става първият студент, който е оценен с най-висок резултат на дипломния си концерт през 2003 г. През своята цигулкова кариера е удостоен с редица награди, най-представителни от които са: Септември 2006 г. - Златен медал (първо място) на 51-ви Международен конкурс „Н. Паганини” в Италия. През ноември същата година е назначен за доцент в Музикалната консерватория в Съчуан. През март 2008 г. завършва Музикалното училище „Ханс Айслер” в Берлин с диплома „изпълнител” и същевременно е назначен за преподавател по цигулка. Нинг Фенг несъмнено е представител на съвременните китайски млади цигулари. Той е интровертен, но трудолюбив – свидетелство са получените многобройни отличия. Педагогическа му дейност в Китай способства за бъдещото процъфтяване на професионалното цигулково изкуство.

4.7 Обобщение

Благодарение на реорганизацията и промените след Културната революция китайското цигулково изкуство в периода 1978-2008 г. се движи по възходяща и стабилна траектория. Отворената външна политика на страната способства за утвърждаване постиженията на китайските цигулари на световна сцена. Централната музикална консерватория и Шанхайската музикална консерватория остават водещи, представителни институции за висше образование, но обучението по цигулка започва да процъфтява и в големите провинции на страната (Тиендзин, Шенян, Гуанджоу, Ченду, Ухан и Сиан, където се откриват специализирани висши консерватории, в които се изучава цигулка). Безспорен е приноса на видните китайски педагози, като Лин Яодзи и Дженг Шишенг, чиято методика отбелязва значителни резултати и оформя съвременната китайска цигулкова школа. В този период се развива и производството на по-качествени инструменти, благодарение на усилията на Джънг Цюан, който стандартизира и издига на професионално ниво тази

професия в страната. Най-убедително свидетелство за качеството и просперитета на китайското цигулково изкуство са постиженията на тримата знакови китайски цигулари - Хун Кун, Лу Сицинг и Нинг Фенг. Те представят три поколения цигулкови таланти, които са преподаватели в престижни висши училища в Европа и Китай, концертират с най-известните световни симфонични оркестри и техните изпълнения са еталон за младите поколения инструменталисти.

Всичко това е доказателство, че в продължение на дълги години инструмента „цигулка” в Китай постепенно успява да достигне стандартите на западните изпълнителски школи, но и по своеобразен начин да надгради, демонстрирайки специфичния почерк на китайската културна идентичност.

Заклучение

През последното столетие китайското цигулково изкуство претърпява значителна еволюция. За периода от 1919 до 2008 г. то бележи напредък в различни направления и достига до забележителни постижения. Изследвайки историческите аспекти на неговото развитие през визирания в заглавието период, настоящото изследване анализира задълбочено и систематизира факторите, които оформят образователната система, изграждането на стройна и резултатна цигулкова методика, създаването на обхватни учебни материали и композирането на музикални произведения. Така се достига до очертаване на траекторията и характеристиките в развитието на китайското цигулково изкуство през различните исторически периоди. Сравнението между тях извежда необходимите условия и предпоставки, които оказват благотворно влияние върху този дългогодишен процес. Те определят посоката и факторите, които са основополагащи за бъдещото му развитие.

Преди 1919 г. феодалната система сериозно възпрепятства навлизането на инструменти, типични за западната изпълнителска практика в културния живот на страната и едва след 1840 г. цигулката донесена в императорския двор като подарък излиза извън дворцовите стени. Този етап не се характеризира с интензивност в сравнение със следващите, защото въпреки всеотдайната просветна дейност на: европейските мисионери, китайските студенти (получили образование в Япония), японските музиканти и руските емигранти, липсата на конкретна държавна политика, социална стабилност и специализирани образователни институции поставя цигулката в рамката на чужд и дори странен инструмент за местната музикална традиция и население. В този период нейната функция е приложна, а самият процес на разпространение - неравномерен и спорадичен под влияние на различни социални и политически фактори. Това дава основание да определим този етап като подготвителен и даже пасивен в общият план на развитие на китайското цигулково изкуство.

След избухването на „Патриотичното движение от 4 май“ през 1919 г. новите идеи и новата култура, отворена към постиженията на западното изкуство се превръщат във водеща сила. Това е период, в който се преминава от пасивно към активно развитие на цигулковото изкуство. Делото на Сяо Юмей е свързано с основаване на първите професионални висши училища в Пекин и Шанхай, които в следващите исторически периоди изграждат гръбнакът на висшето образование в страната, но и с опитите му да усъвършенства образователния процес, написвайки множество учебници, включително „Учебник по цигулка“ (1927 г.) – първо по рода си пособие. Той прави и първите композиционни опити в областта на симфоничната музика – опитвайки се да имитира образцовите симфонии на Л. ван Бетовен. Всичко това, в известна степен, установява известен напредък в музикалното инструментално

обучение, но по-прецизен поглед разкрива, че тези първи опити се отличават с доста несъвършенства – несистематизирано взаимстване на учебен материал от европейски цигулкові пособия, кратки по обем и не особено съдържателни музикални произведения и др. Особено важен е приносът на руските емигранти в Харбин, които по това време донасят със себе си високите културни достижения на Съветския съюз и основават две висши музикални училища, които просъществуват в периода от 1921 г. до 1947 г. В тях преподават изключителни специалисти - цигулари, виолисти, виолончелисти, които обогатяват културния живот в региона със своите концертни изяви. В този период китайските културни дейци се опитват да създадат школа, като подражават на развитото западно цигулково изкуство с неговите високопрофесионални стандарти. Скоро осъзнават, че сляпото подражание поставя в сянка собствената им идентичност и започват постепенно да търсят допирни точки между особеностите на двете различни култури - западна и източна. Специфичната мелодика на традиционната китайска музика се поставя в рамките на установените западни жанрове и форми и дава начало на формирането на нов китайски стил. В репертоара за цигулка, известен успех в тази насока отбелязват произведенията на Ма Сицонг.

След 1949 г., в рамките на политиката на Нов Китай за подкрепа на културата, цигулковото изкуство се развива с бързи темпове в различни насоки – образователна дейност, качествен художествен репертоар, създаване на музикални форуми (фестивали и конкурси) и др. С подкрепата на Министерство на образованието Централната музикална консерватория и Шанхайската музикална консерватория се доразвиват и водещите преподаватели в тях - Ма Сицонг и Тан Шуджен, съвместно с музикалните експерти от Съветския съюз и социалистическите страни, формират професионалното обучение по цигулка, което е почти съпоставимо със западните стандарти.

Усъвършенстват се и прецизират учебните планове и програми. Студентите по цигулка, обучени в предишния период, представят второ поколение педагози. Те споделят и обобщават опит, обединяват идеи и извеждат методическата системата на следващо ниво. Този процес е особено видим в учебното пособие „Гами и технически упражнения за цигулка” от Чен Юсин, в което за първи път са включени упражнения за овладяване на пентатонични скали. През десетилетието след основаването на Нов Китай процъфтява и създаването на цигулковы творби в крупни форми. Концерт за цигулка и оркестър „Легенда за влюбените пеперуди” от Хе Джанхао и Чен Ганг спечелва признанието на световно известни цигулари, като Максим Венгеров, Джошуа Бел, Гил Шахам и др. които го включват в репертоара си. Това е доказателство за неговата художествена стойност и повод за това да бъде считан за крайъгълен камък при установяване на новия китайски стил.

В периода 1978-2008 г. под влиянието на основните цигулковы школи в Пекин и Шанхай професионалното обучение по цигулка се разпространява в цялата страна. Създаването на музикални академии и усъвършенстването на цигулковите специалности в различните провинции на Китай е правилната насока към развитие на инструменталната школа. С подкрепата на Министерство на образованието се добавя специалност „Изработване на струнни музикални инструменти” в образователните степени „бакалавър” и „магистър” на Централната музикална консерватория. Това създава предпоставки за производство на инструменти с по-богати звукови възможности, които отговарят на по-високите художествения търсения на студенти и изпълнители. Първият лютиер, който получава международно признание и се счита за основател на специалността е Джънг Цюан. Водещи преподаватели в Пекин и Шанхай са Лин Яодзи и Дженг Шишенг. Свидетелство за качеството на техните педагогически методи е факта, че възпитаниците им са

носителите на призови награди от Международни конкурси, като „Н. Паганини”, „Х. Виенявски”, „Кралица Елизабет” и др. Те получават професионална реализация не само в системата на образованието и симфоничните оркестри в Китай, но и в чужбина, като водещи преподаватели в Кралска академия, Лондон (Ху Кун); Висше училище „Ханс Айслер”, Берлин (Нинг Фенг) и др. и като концертмайстори и оркестранти в редица симфонични оркестри в Европа и САЩ.

Въз основа на резултатите от проведеното изследване относно историческите аспекти на развитие на китайското цигулково изкуство могат да се направят следните изводи:

1. Тласък и положително влияние върху развитието на цигулковото изкуство в Китай оказват конкретни исторически събития: „Патриотичното движение 4 май” (1919 г.), Създаването на Китайската народна република (1949 г.); политиката на реформи и отваряне на Дън Сяопин (1978 г.). Те променят политическия курс към насърчаване и финансова подкрепа на културата и изкуството. Осигуряват субсидии за образователните институции, изпращат много китайци да се обучават в чужбина, инициират мащабни музикални фестивали, привличат чуждестранни експерти, допринасят за създаването, изпълнението и разпространението на учебни пособия и нови творби за цигулка.

2. Основите и разцвета на цигулковото изкуство в Китай се оформят в сферата на висшето музикално образование. Благодарение усилията на няколко поколения китайски педагози и на привнесения опит на чуждестранните експерти се изгражда цялостна методика на преподаване. След 1949 г. с централизиране на институциите в Пекин и Шанхай се доразвиват средното и начално образование. След 1978 г. се достига до стандартизирано и професионално образование във всички етапи и международен престиж.

3. Китайските музикални деятели ясно осъзнават предимствата на западното цигулково изкуство. Още в началните периоди (1919 до 1949 г.) те установяват философията за интеграция между китайско и западно, но по това време преобладава чуждестранното влияние. Едва след 1949 г. се формира първото поколение китайски цигулкови педагози, композиторите създават мащабни произведения за цигулка, които се основават на китайския фолклор, учебните пособия включват специален инструктивен материал за овладяване на пентатоничните скали, които са същностна черта на китайската мелодика. След 1979 г. Дженг Шишенг прави апликатурна редакция и издава голяма част от европейския цигулков репертоар с висока художествена стойност (Цигулкови концерти от Моцарт, Паганини, Брух и др).

4. Систематизират се учебните материали: от „Учебник по цигулка” на Сяо Юмей (1927 г.), през „Метод за свирене Хуай е Линг” на Цю Менгхен и Фън Зикай (1931 г.), „Етюди за овладяване на цигулковите гами” от Й. Хримали (1931 г.), „Колекция от музика за цигулка” Фън Зикай (1932 г.), за да се достигне до поредиците „Гами и технически упражнения за цигулка”, (3 тома, 1962 г.), „Пиеси за цигулка” (8 тома, 1957-1962 г.) и „Концерти за цигулка” (2 тома, 1962 г.) от Чен Юсин и цикъла „Учебници за обучение по цигулка” от Джанг Шисян, който е цялостен метод за обучение на цигулари, балансирана компилация между потребностите на началното обучение в Китай и познатия художествен и инструктивен чуждестранен цигулков репертоар. От първоначалната идея за пренаписване или заимстване (чрез превод) на европейски учебни материали, постепенно пособията се разнообразяват и специализират чрез самостоятелно проучване и интегриране на китайски методи, които са съобразени със спецификата на учащите и местната инструментална традиционна практика. Всичко това води до подобряване качеството и прави обучението по цигулка ефективно.

5. Поколението съвременни китайски цигулари популяризира новосъздадения след 1949 г. репертоар от китайски композитори, които безспорно демонстрират силните и привлекателни страни на източната традиция, нейния екзотичен интонационен строй и емоционално богатство. Те разкриват уникалните аспекти при взаимодействието между китайската и западната музикална култура и ги извеждат на международната сцена.

Проучването на историята на цигулковото образование в Китай дава възможност да се разбере как китайското висше музикално образование е балансирано между традиционно и модерно, между родно и чуждестранно, запазвайки една постоянна траектория на възход. Това доказва основната теза на изследването, че през посочения период от 1919 г. до 2008 г. историческите аспекти оформят развитието на цигулковото изкуство в различни сфери извеждайки го до световните музикални стандарти. В контекста на съвременния глобалния свят китайските цигулари намират свой собствен глас вървейки ръка за ръка със синтеза и иновациите.

Приноси

1. Изследвана е почти вековната еволюция на китайското цигулково изкуство, израстнала под влияние на определени исторически, политически, географски и социокултурни фактори;

2. Установени са основните образователни институции, оформянето на водещи педагогически школи, изяснени са ползотворните чуждестранни влияния.

3. Подробно е коментирано създаването на различни учебни пособия с техните предимства и недостатъци, които са съществен принос към формиране на цялостна инструментална и педагогическа традиция в обучението по цигулка, която се вписва в контекста на общото цигулково изкуство.

4. Проучени са творческите търсения, стилистичните характеристики и пътя на създаване на цигулковы произведения от китайски композитори. Коментара към тях води до разбирането за наследяването и иновациите в репертоара за цигулка от китайски автори и в известна степен обогатява международната визия за цигулковата литература.

Библиография

Архив на Централната музикална консерватория, № 1960-71-0010

Бай, Джин. Мисионерски биографии. Императорите Кангси и Циянлон от династията Цин и католическите мисионери. превод: Фън Зуомин, Тайван, Тайванска издателска къща "Гуанчи", 1966 г.

Богданова, Милена. Дейността солфежиране в различните методи за музикално слухово развитие.//ПРОЛЕТНИ НАУЧНИ ЧЕТЕНИЯ 2013,Пловдив АМГИИ, 2013 г.

Бюлетин. Игуд Йотей Син. Тел Авив [J].//Списание на Асоциацията на израелските евреи от китайски произход, Харбин, 2008г.

Вутев, Цветозар. ЗА ПОНЯТИЕТО „ЦИГУЛКОВА ПОСТАНОВКА“, Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ // Алманах, (брой 9, 2014 г

Гонг, Хонгю. Християнските мисионери и началото на музикалното образование в Китай.//Музикални изследвания, Пекин, 1.2007г.

Жуанг, Циан.[М]. История на музикалния обмен между Китай и Япония. Народно музикално издателство, Пекин, 1999 г.

Джао, Фън. Помощта на съветските музикални специалисти за китайското музикално образование, Народна музика, //Народно музикално издателство, Пекин, 10.1959 г.

Джоу, Минг, Лу, Джънгхонг. Преглед на развитието на цигулковото образование в Нов Китай - на примера на цигулковата дисциплина в Централната музикална консерватория. //Списание на Шандонгската академия на изкуствата, Цзинан, 05.2017 г.

Джу, Джиан. Кратка биография на г-н Чен Юсин.//Музикални изследвания, Народно музикално издателство, Пекин, 09.1994 г.

Джу, Джиан. Кратка биография на г-н Чен Юсин. Музикални изследвания, Народно музикално издателство, Пекин, 1994 г.

Колекция от пиеси за цигулка, 1957-1962 г., Издателство за литература и изкуство в Шанхай, Шанхай.

Лю, Синсин, Лю, Сюецин. История на западната музика в Харбин, //Издаване на музика, Пекин, 2002 г.

Мао, Юкуан. Музикална антология на Мао Юкуан. //Списание на Централната музикална консерватория, Издателство на Централната музикална консерватория, 10.2010 г.

Музикална гимназия, създадена през 1990 г. в Ксиамен, Китай. Издателство на Централната музикална консерватория, 10.2010 г.

„Ежедневни публикации”. Пекинский университет, „Ежедневни публикации”, брой 1135, 16 декември 1922 г., брой 1069, 19 август 1922 г.

Списание на Националната музикална консерватория в Шанхай. Шанхай, 1937 г.

Сяо, Юмей. Учебник по цигулка. Шанхайска търговска преса, Шанхай, 1927 г.

Тан, Шуджен. Какво мисли един учител по цигулка, //Народна музика, Народно музикално издателство, Пекин, 05.1963 г.

Тан, Шуджен. Спомени за Музикалния институт на Пекиния университет и г-н Му Джицинг. Изкуството на музиката, Шанхай, 07.1993 г.

Тан, Шуджен. Обучение по пиано в Япония. Музикална антология на Тан Шуджен, Издателство на Шанхайската музикална консерватория, Шанхай, 2007 г.

Уан, Джъня. Съветски специалисти в Централната музикална консерватория, Списание на Централната музикална консерватория, Издателство на Централната музикална консерватория, Пекин, 04.2010 г.

Ху, Вейцин. Кратко въведение в китайските и западните училища в Шанхай, Списание на учителския колеж Ганнан, Ганджоу, 03.2002 г.

Хуа, Тианчу, Тан, Гуанмин, Гуо, Жан. Антология на музиката на Тан Шуджен, Издателство на Шанхайската музикална академия, Шанхай, 2007 г.

Хун, Джи. От „Момче цигулар в плат“ до „Паганини на Изтока“ - Нин Фън, златен медалист от 15-ия международен конкурс „Паганини“, //Народна музика, Пекин, 3. 2008 г.

Централна музикална консерватория Архивни досиета, № 1956-42-0001, 1956-42-0010.

Чен, Си. Изследване на историята на китайската музикална композиция за цигулка, Сборник с материали от докторска дисертация, Фуджиански нормален университет, Фуджиан, 06.2011 г.

Чен, Лингцун, Зенг, Житай.[J] Музикант пионер, който не бива да бъде забравян.//Списание на Централната музикална консерватория, Пекин, 1983 г.

Чен, Йонглян. Възпитаници на Централната музикална консерватория, Издателство на Централната музикална консерватория, Пекин, 1990 г.

Чанг, Шузун, Джу, Джиан. Люлката на съвременните китайски музиканти: Кратка история на Шанхайската музикална консерватория, Китайска музика, Пекин. 07.1982 г.

Ши, Шихуей. История на мисионерската дейност в Дзяннан. превод: Джоу Шилян, Шанхай: Шанхайска преводаческа издателска къща, 1983 г.

Шулц. За метода на преподаване на цигулка.//Народна музика, Народно музикално издателство, Пекин, 03.1956 г.

Яо, Пухуай. Стилистични характеристики на музикалната композиция на „Песни за тъга по дома“, Музикална композиция, Пекин. 2014 г.

Янг, Баоджи. Разсъждения за обучението по цигулка на Лин Яодзи, списание на Централната музикална консерватория.//Китайско издателство за електронни академични списания, Пекин, 2.1987 г.

„Neue Zeitschrift für Musik”, 83. Jahrgang Nr. 31/32,3. August 1916.

Интернет източници

baike.baidu.com - Йозеф Кьониг (7.12.2023; 19:20)

baike.baidu.com/item/%E6%95%A3%E6%9D%BF/31420?fr=ge_ala
(6.1.2024;21:16)

baike.baidu.com - „Политика на затворени врати (29.5.2021;20:10)

baike.baidu.com - Ие Бохе (5.10.2022;13:15)

baike.baidu.com - Зенг Жимин (5.10.2022;13:00)

baike.baidu.com - Циу Мингде (2.10.2023;21:16)

baike.baidu.com - Тан Сяолин (2.10.2023; 22:04)

baike.baidu.com - Ю Лина (1.10.2024;10:47)

baike.baidu.com - Чен Ганг (6.10.2023;22:24)

baike.baidu.com - Шен Сити (6.10.2023; 22:25)

baijiahao.baidu.com/s?id=1612660539234516846&wfr=spider&for=pc
(10.1.2024;20:31)

baike.baidu.com - Джан Син (6.10.2023; 22:28)

baike.baidu.com - Хуанг Зи (2.10.2023;22:04)

baike.baidu.com - Джу Ин (6.10.2023; 22:29)

baike.baidu.com - Банг зи (23.12.2023;22:55)

baike.baidu.com - Гил Шахам (8.10.2023; 8:01)

baike.baidu.com - Китайската опера„Шао Синг”
(23.12.2023;22:24)

baike.baidu.com - Джоу Енлай (1.10.2023;21:25)

baike.baidu.com - Лу Сицинг- 29.10.2023;20:06

en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Pereira (13.9.2023;15:12)

en.chinaculture.org/focus/2009-09/16/content_349227_2.htm
(2.1.2024;21:12)

en.wikipedia.org/wiki/Colin_Davis (29.10.2023;21:04)
en.wikipedia.org/wiki/Ning_Feng (2.11.2023;9:21)
hukun.net - 29.10.2023;20:06
wenku.baidu.com/view/ (3.1.2024;18:19)
www.printdiy.cn/qinqingwenzhang/2021/0117/449270.html
(30.10.2023;19:43)

wikipedia.org (19.09.2023;22:10)
www.hrbso.com (2.12.2023;12:45)
www.hrbso.com (2.12.2023;12:45)
www.huain.com/article/other/2022/0104/349.html30
(1.12.2023;19:23)

wikipedia.org/wiki/Isolde_Menges (2.10.2023;21:16)
www.sohu.com/a/166492183_240289 (9.11.2023;20:24)
www.sohu.com/a/677119431_121124796 (1.10.2023;21:13)
www.shcmusic.edu.cn (19.10.2023;20:03)
www.360doc.com/content/20/0114/17/29747912_886180529.shtml
(5.1.2024;22:32)

www.360doc.com/content/20/0114/17/29747912_886180529.shtml
(5.1.2024;22:32)

www.cmia.com.cn/huiyuanmingdan/3903.html (12.1.2024;20:01)
www.yueqi.sh.cn/zixun/show-8185.html (23.10.2023;20:05)
www.huain.com/article/other/2022/1205/1491 - 22.1.2024;20:04
www.sohu.com/a/239870625_665589 - 5.1.2024;21:42.
www.ning-feng.com/zh-hans/- 29.10.2023;20:06
zh.wikipedia.org (12.9.2023;18:57)